

GÖTEBORG
UNIVERSITY

JMG- Institutionen för journalistik, medier och kommunikation

The joke is on you.

En kvantitativ innehållsanalys av
partiskheten i den svenska dagspressen
1952-1992.

Sophia Ström

Författare:	Sophia Ström
Universitet:	Göteborgs universitet
Termin/år:	Ht 2023
English title:	<i>The joke is on you.</i>
Handledare:	Orla Vigsö
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete: 15hp
Program och/eller kurs: Medie- och kommunikationsvetarprogrammet
Nivå: Grundnivå
Termin/år: Ht 2023
Handledare: Orla Vigsö
Kursansvarig: Malin Sveningsson

Sidantal: 62

Antal ord: 13 722

Nyckelord: Satir, politisk satir, svensk dagspress

Syfte: Syftet med denna studie är att kartlägga politisk partiskhet i satirteckningar i den svenska dagspressen åren 1952-1992.

Teori: Mediernas partiskhet och satir-teori

Metod: Kvantitativ innehållsanalys

Material: Satirteckningar (mikrofilmer)

Resultat: Studiens resultat visar att den svenska dagspressen generellt sett varit partisk till det egna partiet de stödjer i riksdagen. Studien visar även att partierna i regeringen alltid utsätts mer för politisk kritik, oavsett färg på regeringen. Tidningarna lägger större vikt på journalistiska värderingar än på dess politiska beteckning.

Tack till

Min handledare Orla Vigsö för stöttning och engagemang under arbetets gång.

Executive summary

Satire plays an essential role in propaganda and is used to criticize power by ridicule and folly. Today, we rarely see political cartoons in the Swedish daily press, but it hasn't always been that way. Research has shown that political cartoons have been an integrated part of newspapers during the 20th century, reaching its peak 1970-1990 and then slowly decreasing in frequency. Yet to be studied is the political bias in Swedish daily newspapers, which will be implemented through a quantitative content analysis of various Swedish newspapers 1952-1992. This study is built upon a previous study which deals with the main aspects of political and editorial cartoons in several Swedish printed newspapers during the years 1890-2017. A theory of political bias will be implemented as well. My hypotheses were 1) The newspaper directs satire at the paper's political opponents and 2) Newspapers publish satire directed at the government regardless of its political color.

The purpose of this study is to identify political bias in political cartoons in the Swedish daily press 1952-1992. By asking the questions "To what extent is satire directed at the newspaper's political opponents?" and "To what extent is satire directed at the government parties?", I'm hoping to gain new knowledge about political bias in the Swedish daily press. This study includes the newspapers Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet and Sydsvenska Dagbladet. By looking at 394 political cartoons from various Swedish printed newspapers I've been able to get a deeper understanding of the partial press. The variables examined were the political color of each newspaper, which party was subject to criticism and whether the criticized party was part of the government or not. The variable *party subject to criticism* were categorized into six parts: The Conservatives, The social democrats, The Liberals, general politics, multiple and opposition.

The results reveal that five out of seven newspapers were politically biased to their own party, except the newspapers Aftonbladet and Dagens Nyheter. In addition, there's a clear pattern in the targeted satire of the government parties, whereas despite the government (political ideology), newspapers always seem to target the current government parties. A common theme in satire was to criticize politics and politicians in general, in some cases reaching up to 25 percent of a paper's total satire.

This concludes that the printed press values journalistic values more than their political identification, at least regarding the targeted satire against the government parties. There seems to be a stronger correlation between the newspapers and the governmental targeted satire, than the correlation between the newspapers and the directed satire against the paper's political opponents. But overall, both hypotheses were correct and can be applied to the years before and after the period examined 1952-1992.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	3
2.1 Partipressen.....	3
2.2 Introduktion till satirbegreppet.....	4
2.3 Distinktionen mellan journalistik och satir.....	4
2.4 Mediernas partiskhet?.....	5
2.5 Tidningar och den svenska tidningens historia.....	6
2.6 Politiskt klimat.....	8
2.7 Inom- och utomvetenskaplig relevans.....	8
3. Syfte och frågeställningar	10
3.1 Frågeställning 1.....	10
3.2 Frågeställning 2.....	10
3.3 Syfte.....	10
4. Tidigare forskning	11
4.1 Satirteckningar i svensk dagspress.....	11
4.2 Politisk satir.....	11
4.3 Tidningar och dess satir.....	12
4.3.1 Aftonbladet.....	13
4.3.2 Arbetet.....	13
4.3.3 Dagens Nyheter.....	13
4.3.4 Expressen.....	13
4.3.5 Göteborgs-Posten.....	13
4.3.6 Svenska Dagbladet.....	14
4.3.7 Sydsvenska Dagbladet.....	14
4.3.8 Sammanfattning.....	14
5. Teoretiskt ramverk	15
5.1 Satir.....	15
5.1.1 Definition.....	15
5.1.2 Funktion.....	16
5.1.3 Konstruktion.....	16
5.2 Mediernas Partiskhet.....	17
5.3 Hypoteser.....	19
6. Metod	21
6.1 Kvantitativ innehållsanalys.....	21
6.1.1 Praktisk kvantitativ innehållsanalys.....	21
6.2 Metod.....	22

6.3 Avgränsningar.....	22
6.4 Valet av variabler.....	23
6.5 Den mänskliga faktorn.....	24
6.6 Metoddiskussion.....	25
7. Resultat och analys.....	26
7.1 I vilken utsträckning riktas satir mot tidningens politiska motståndare?.....	26
7.1.1 Aftonbladet.....	27
7.1.2 Arbetet.....	28
7.1.3 Dagens Nyheter.....	29
7.1.4 Expressen.....	30
7.1.5 Göteborgs-Posten.....	31
7.1.6 Svenska Dagbladet.....	32
7.1.7 Sydsvenska Dagbladet.....	33
7.1.8 Sammanfattning och slutsats.....	34
7.2 I vilken utsträckning riktas satir mot regeringspartierna?.....	36
7.2.1 Aftonbladet.....	36
7.2.2 Arbetet.....	37
7.2.3 Dagens Nyheter.....	38
7.2.4 Expressen.....	39
7.2.5 Göteborgs-Posten.....	40
7.2.6 Svenska Dagbladet.....	41
7.2.7 Sydsvenska Dagbladet.....	42
7.2.8 Socialdemokratisk regering 1952, 1962 och 1972.....	43
7.2.9 Liberal regering 1982.....	44
7.2.10 Borgerlig regering 1992.....	45
7.2.11 Sammanfattning.....	46
8. Diskussion och slutsats.....	48
9. Slutdiskussion.....	50
10. Referenser.....	52
11. Bilagor.....	54
Bilaga 1 Kodbok.....	54

1. Inledning

Den 7:de januari 2015 dödades satirtecknarna Cabu, Charb, Honoré, Tignous och Wolinski på tidskriften Charlie Hebδος kontor i Paris (Vigsö, 2016). Dödshot från islamistiska terrorister ledde till att de jobbade under starkt politiskt skydd. Ett decennium tidigare publicerade den danska tidningen Jyllands-Posten 12 satirteckningar av profeten Mohammed, vilket upprörde många känslor (Vigsö, 2016). Satirteckningarna ledde till starka konsekvenser såsom politiska utspel, våldshandlingar och våldsamt debatt.

Satirteckningen är en viktig del i propaganda. I och med framväxten av den tryckta pressen ökade spridningen av politisk satir, ett sätt att förlöjliga politiska motståndare och göra dem till åtlöje. Satirteckningar placerades främst på ledarsidor och opinionssidor och utgjorde därmed en central roll i den tryckta pressen. Vart satirteckningen placerades i tidningen spelade stor roll och man förväntade sig mycket av tecknarnas förmåga att sammanfatta och vrida på perspektiv i aktuella samhällsfrågor (Vigsö, 2016). En av uppfattningarna är att satirens samhälleliga funktion är att kritisera makten och en annan uppfattning är att satiren ger oss möjligheten att skratta åt makten och "ventilera våra känslor" (Vigsö, 2021).

Idag ser vi sällan några satirteckningar i den svenska dagspressen. En teckning placeras inte längre på ledarsidor utan i tidningens kultursektion och på "de lättare sidorna" (Vigsö, 2016). Satiren ser olika ut i olika kulturer och en viktig skillnad, menar författaren är, i vilken utsträckning kroppsfunktioner, religion och sex används som medel i satirteckningen (Vigsö, 2021). Skandinavisk satir är generellt inte lika grov som i andra länder som till exempelvis England och Frankrike. Dessa länder använder medel som i Skandinavien skulle anses olämpliga och för grova (Vigsö, 2021).

I rapporten "*Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017*" (2019) kartlägger författaren Orla Vigsö satirteckningen i svensk dagspress år 1890-2017. Inledningsvis konstaterar han att dagens satirteckningar inte längre är en naturlig del av den svenska dagstidningens repertoar (Vigsö, 2019:7). Studien visar däremot att satirteckningen har haft en betydande roll i svensk tidning och menar att "[d]et knappast går att tala om någon "tradition" före 1932" (Vigsö, 2019:63) och att det har skett en kraftig minskning av satirteckningar sedan 1992 (2019:64). En analys av satirteckningar i den svenska dagspressen verkar vara bäst lämpad mellan åren 1952-1992. Studien täcker stora delar av satirteckningen i svensk dagspress, men något som ännu inte undersökts är relationen mellan satirteckningen i svensk dagspress och politiska partier och dess aktörer. Är det till exempel så att Svenska Dagbladet, vars politiska beteckning är obundet moderat, riktar satir mot tidningens politiska motståndare? Forskningsluckan denna studie ämnar att fylla är att ta reda på underliggande mönster och eventuell partiskhet i svensk dagspress 1952-1992, samt att titta på den svenska satirens karaktärsdrag.

Detta skulle kunna undersökas genom en kvantitativ innehållsanalys som bygger på data från Vigsös (2019) kartläggning av satirteckningen i svensk dagspress och grundas i Kent Asps teori om mediernas partiskhet (Asp, 1988). I studien presenterar Asp ett flertal sätt att mäta

mediernas partiskhet och frågan om hur en politisk aktör uppmärksammas, menar författaren, är av stor vikt (1988:15). Fenomenet mäts och bygger på ett aktörsbehandlingsindex som bland annat mäter i vilken utsträckning en politisk aktör utsätts för kritik.

2. Bakgrund

2.1 Partipressen

Lennart Weibull sammanfattar reflektionerna från ett presshistorisk seminarium i texten "*Är partipressen död eller levande?*" (2013:37-48). Som rubriken avslöjar diskuterades partipressens existens, däribland den nordiska presshistorien, dess förändringar över tid och slutligen en jämförelse med den moderna pressen (2013:37). Inledningsvis konstaterar Weibull att det finns likheter bland de nordiska ländernas presshistoria, exempelvis partipressens framväxt under den senare delen av 1800-talet, där man talar om partipolitiserings (2013:38). Ytterligare ett gemensamt drag var att moderata och konservativa tidningar tvingades profilera sig med anledning av den liberala pressens framväxt. Det enda partiet som under denna tid inte hade stöd från pressen var Socialdemokraterna, men de kom senare att förknippas med ett flertal tidningar, till exempel tidningen *Arbetet*. På slutet av 1800-talet var partipolitiken överordnad publicistiken och många av de nyheter och det innehåll som skrevs var partiska och politiskt vinklade (2013:38).

Vidare, refererar forskarna till den nordiska forskningen som visar att de upplagemässigt största tidningarna i början av 1900-talet fortfarande är störst idag (Weibull, 2013:39). Mycket av den presshistoriska forskningen generellt har utgått från Norden, och med anledning av att partipressen har varit så stark i dessa länder har forskningen fokuserat på tidningens relation till politiken och de politiska partierna (2013:39). Därefter förklarade Weibull att det utmärkande draget för de nordiska tidningarna var att, trots att ägarbanden försvann, innebar det inte att tidningarna slutade publicera innehåll som stöttade ett visst parti eller politisk inriktning (2013:41). Detta verkade främst beröra den liberala och konservativa partipressen. I seminariet kom de också fram till att den partipolitiska lojaliteten idag inte är lika stark som den en gång varit. Idag är den nordiska presstrenden istället att framträda ur eget intresse (Asp, 2010 refererad i Weibull, 2013:41) och tidningarna försvarar inte det egna partiet, då de lokala intressena har tagit över de politiska, man talar om 'lokalism'. Något Weibull m.fl. kunde konstatera var att det inte finns någon tydlig koppling mellan ägande och partiprofil bland svenska tidningar (2013:41).

Partipressen har successivt avvecklats och en anledning till det är att den politiska skillnad som en gång fanns mellan tidningarna inte längre finns idag (Weibull m.fl., 2013:42). En uppenbar faktor till partipressens nedgång är de stora partiernas tendens att ha mer liberala åsikter. Under 50- och 60-talet förlorade de partipolitiska tidningarna sin makt och hade inte längre den centrala roll i samhället som de en gång haft. Weibull skriver att en närliggande förklaring till partipressens svagare samhällsposition berodde på vilket parti som satt i regeringen. Man kunde tydligt se att de partianknutna tidningarna förlorade sin makt i samband med att deras parti satt i regering. Slutligen förklarade han att den huvudsakliga anledningen till detta var att det var lättare att driva en partipolitisk tidning när man befann sig i opposition, än att försvara regeringsbeslut.

2.2 Introduktion till satirbegreppet

Politisk humor och satir har under många århundraden spelat en viktig roll i de demokratiska länderna och syftet är att attackera och förlöjliga någon eller något, på ett lättsamt och humoristiskt sätt. Young (2015) presenterar i texten, *'Humor and Satire, Political'* (2015), fyra kategorier för att en text ska kunna räknas som politisk satir och dessa fyra kategorierna är "aggression, judgement, play and humour" (Test, 1991 refererad i Young, 2015). En femte kategori är enligt Caufield "förutfattad kunskap om publiken", vilket i en annan mening betyder att publiken bör vara väl påläst om ämnet och förstå syftet med kritiken (2007, refererad i Young, 2015).

Young menar att forskare på senare tid börjat undersöka effekterna av politisk satir eller annan politisk humor (2015). Forskningen är enig om att politisk satir är en form av politisk diskurs som engagerar medborgare och stärker demokratin. Något som ännu inte forskats på tillräckligt är effekten av politisk satir på människors åsikter. Young hävdar att det finns en påverkan på människors åsikter och argumenterar att politisk satir har större möjlighet att påverka politiska åsikter hos icke-politiskt kunniga än hos de politiskt kunniga. Satir spelar på humor och ironi, vilket Young menar leder till öppna och fria tolkningar av satiren. Det dominerande mönstret är att satiren ofta tolkas i linje med personens (mottagarens) politiska åsikter och därav begränsas möjligheten att, genom satir, påverka människors politiska grundvärderingar (2015).

Politisk satir spelar en viktig samhällselig roll och är en essentiell del i det politiska uttrycket i demokratiska länder. Den politiska satiren är en del av de demokratiska grundprinciperna som ger oss möjligheten att granska och kritisera makthavare utan att råka illa ut av exempelvis staten eller andra auktoritära grupper. Satir verkar som en frizon för alla invånare att ta del av (Young, 2015). På flera platser är det däremot förbjudet att uttrycka åsikter om staten eller andra auktoriteter, vilket betyder att en person som bryter mot lagen kan straffas, ibland till och med dödas. Exempel på länder med begränsad yttrandefrihet är Iran och Kina.

2.3 Distinktionen mellan journalistik och satir

I kapitlet "*Satire and Journalism*" (2019) skriver författarna Peifer och Lee om journalistikens nära koppling till satiren. Satirens syfte är att, genom att vinkla och vilseleda, föra uppmärksamheten till olika fenomen som de är eller som de skulle kunna vara. De främsta lingvistiska verktyg som satirtecknarna använder är ironi, mimik och hyperboler (2019:1). Journalistik och satir delar flera grundläggande idéer och aspirationer som att granska makten och rapportera samt avslöja den sociala och politiska verklighet vi lever i. Den mest uppenbara skillnaden mellan journalistik och satir är dess ton och tillvägagångssätt i att belysa verkligheten (2013:1). Koncepten skiljer sig alltså åt, och författarna menar att satiren generellt sett utgår från vinklade åsikter, medan journalistiken i den utsträckning som går försöker vara neutral och obunden i dess åsikter (2013:2).

Den vanligaste definitionen av satir är att det är en provokativ diskurs som utmanar den politiska eller sociala verkligheten vi lever i på ett underhållande sätt. Ofta är satiren aggressiv och

attackerar specifika personer eller fenomen, exempelvis politiska system eller vissa politiker (2013:3). Peifer och Lee är noga med att skilja på politisk humor och politisk satir, och menar att politisk humor tar en mer stödjande roll av en politisk eller social struktur. Politisk satir däremot, motsätter sig ofta politiken, till skillnad från politisk humor, därav räknas inte program som *Late Night with Jimmy Fallon* som politisk satir (2013:3). Satir som ifrågasätter och kritiserar auktoriteter kan få konsekvenser som strängare censur och statlig övervakning (2013:3). Peifer och Lee tar upp exempel som när premiärminister Erdogan i Turkiet stämde och gav böter till ett flertal tecknare och nedstängning av den satiriska TV-showen *Watan Ala Watar* i Palestina med anledningen att man ansåg att showen hotade relationen till övriga arabländer.

Det som karaktäriserar satir är en kombination av "judgement, aggression, play and humour" (2019:3). För att satiren ska vara så effektiv som möjligt krävs det att publiken har en förförståelse av ämnet och förstår satirens kritiska budskap (2013:4). Budskapet i satiren är inte alltid tydlig och har potentialen att skapa flera tolkningsmöjligheter beroende på publikens kunskap och erfarenheter. Det betyder alltså att vissa diskurser i satiriskt innehåll öppnar för flera tolkningsmöjligheter bland olika människor (2014:4). Satiren har länge använt sig av journalistiska verktyg och använt kanalen för att uttrycka sina sociopolitiska åsikter. Journalistens uppgift är huvudsakligen det man kallar "watchdog", vilket betyder att övervaka kulturell och politisk makt. Journalistiken har en nära koppling till satirens kritiska läggning (2013:4).

Forskning kring användningen av satir i västerländsk poesi sträcker sig flera tusen år tillbaka, bland annat till Voltaire, Jane Austen, George Orwell och Jonathan Swift (2013:5). Satirens nära koppling till journalistiken är alltså inte ny och detta kan vi tydligt se genom Peifer och Lee's exempel på en satirartikel i Benjamin Franklin's tidning *Pennsylvania Gazette* som publicerades 1730. Politiska teckningar är nära kopplat med journalistik och har funnits under en lång tid, bland annat hos tidigare nämnda Benjamin Franklin (2013:5). Peifer och Lee skriver att den politiska satir som sker på televisionen är den som i störst utsträckning engagerar journalistiken, speciellt under valrörelser (Gray, Jones & Thompson, 2009B refererad i Peifer & Lee, 2013:5). En av de populäraste satirprogrammen i världen idag är SNL, eller *Saturday Night Live*, vars innehåll domineras av politik och journalistik.

Tidigare forskning har fokuserat på innehåll relaterat till satir och journalistik, till exempel genom kvantitativa innehållsanalyser (2013:7). Analyserna har inneburit kodning av bilder, text och symboler, exempelvis av Fox, Koloen och Sahlin (2007) och Brewer och Marquardt (2017).

2.4 Mediernas partiskhet?

I bokkapitlet "*Den medialiserade valrörelsejournalistiken*" refererar författaren Jesper Strömbäck till den som forskat mest om journalistikens partiskhet i Sverige, Kent Asp (2013:140). Asps studier visar på liten politisk partiskhet i de svenska medierna, och att vissa partier gynnas eller missgynnas olika år och i olika val (2013:140). Det som avgör om partier gynnas eller missgynnas beror på medielogiken och den journalistiska bevakningen, inte på politiska värderingar. Det som avgör det journalistiska nyhetsvärdet för olika partier är kopplat till om det

går bra eller dåligt för partierna i valrörelsen. De stora partierna utsätts generellt sett oftare för kritik än de små partierna och får mer negativ uppmärksamhet i medierna, men det beror alltså inte på politiska värderingar hos journalisterna (2013:140). Under valet 2010 uppmärksammades de borgerliga partierna mer positivt än de rödgröna partierna med anledning av att de framställdes som mer eniga, vilket gav positiv uppmärksamhet i medier (2013:140). Anledningen till att Socialdemokraterna som parti fick negativ uppmärksamhet berodde bland annat på att de underordnades det rödgröna samarbetet och fokus låg på Mona Sahlin som talesperson, vilket gjorde att partiet hamnade i skuggan (2013:140). Utöver det visar Strömbäcks undersökning om partiernas förekomst och vinkling i valet 2006 att Socialdemokraterna, Folkpartiet och Moderaterna var de partierna som fick mest uppmärksamhet i media (2013:141).

Studien visade att Socialdemokraterna var det dominerande partiet i 29 procent av alla nyheter, Folkpartiet 17 procent, Moderaterna åtta procent och Centerpartiet fyra procent. Det verkar finnas ett tydligt samband mellan partiernas storlek och synlighet, och synligheten är något som Strömbäck säger varierar mellan valen (2013:141). Strömbäck betonar att vinklingen är av stor betydelse, alltså om uppmärksamheten är positiv, negativ eller neutral. Resultatet från hans undersökning för valet 2006 och 2010 var att mediernas vinklingar i 90 procent av fallen var neutrala. Däremot visar det sig att nyheter tenderar att vara negativa, att de har en så kallad *negative bias*, vilket betyder att nyheter värderas högre om de är negativa (2013:142). Sammanfattningsvis visar Asp och Strömbäcks forskning att det inte finns någon betydande politisk partiskhet i svenska medier, där ett parti strategiskt gynnas eller missgynnas. Vissa partier kan gynnas i vissa valrörelser och andra missgynnas, vilket beror på journalistikens nyhetsvärdering.

Nu har vi fått en klarare bild över mediernas partiskhet och som resultatet visar är medierna i stor utsträckning neutrala i sin rapportering och behandling av aktörer. Nyhetsrapporteringen verkar alltså baseras på den samhällliga relevansen och storleken på partiet eller om de sitter i regering eller inte. Trots att medierna är neutrala och icke-partiska skulle det vara intressant att undersöka ett fenomen som alltid är partisk, satiren. Genom att titta på den politiska satiren i svensk dagspress kan vi få reda på hur partiska tidningarna är och om de riktar mest satir mot tidningens politiska motståndare samt regeringen.

2.5 Tidningar och den svenska tidningens historia

Nedan följer en kort historisk introduktion av samtliga tidningar som inkluderats i studien, och vi börjar med Aftonbladet:

Aftonbladet grundades år 1830 av Lars Johan Hierta och är en svensk kvällstidning. Dess politiska beteckning är *oberoende socialdemokrat* och ägs till 91 procent av Schibsted Media Group och nio procent av LO. Landsorganisationen i Sverige (LO) har vetorätt gällande tillsättandet av politisk chefredaktör, men däremot har den politiska chefredaktören inget inflytande på Aftonbladets journalistik (Aftonbladet, u.d.).

Arbetet grundades år 1887 och var en svensk dagstidning vars huvudfokus var arbetarrörelsen. Tidningen lades ner år 2000 och var under hela deras utgivningsperiod och tid som aktiv socialdemokratisk. Sedan år 1900 var deras fullständiga titel Arbetet/Organ för Sveriges Socialdemokratiska Parti. Huvudägare under tidningens tid som aktiv var Förslagsaktiebolaget Framtiden, AB Arbetet och AB Nya Arbetet. Den politiska chefredaktören var under 70-talet Frans Nilsson, en person som ofta umgicks privat med Olof Palme, som inte sällan delade med sig av utspel inom det socialdemokratiska statsrådet (Arbetet, u.d.).

Dagens Nyheter grundades år 1864 av Rudolf Wall och är en svensk morgon- och dagstidning. Tidningen utges i hela landet med fokus på Stockholmsområdet. Från år 1924 betecknade de sig som *liberala*, därefter som endast *oberoende* och övergick 1988 till *oberoende liberala*. Sedan år 1909 ingår tidningen i Bonnierkoncernen och de är kända för sin debattsida- DN Debatt, som är starkt kopplad till svensk politisk debatt och opinionsbildning (Dagens Nyheter, 2008).

Expressen är en kvällstidning som grundades år 1944 vars politiska beteckning är *obunden liberal*. Tidningen ingår i Bonnierkoncernen och chefredaktör samt ansvarig utgivare är Klas Granström (Expressen, u.d.).

Göteborgs-Posten grundades år 1813 och är en av Sveriges äldsta tidningar, deras huvudägare är Stampen Media AB. Göteborgs-Posten är västsveriges största morgontidning och de betecknar sig som *oberoende liberal*. Deras politiska beteckning har förändrats över tid, från början höll de en *unionell och skandinavisk hållning* och senare *moderat liberal* och *utpräglad konservativ*. Deras politiska beteckning har generellt sett förändrats vid ägarbyte. År 1896 ändrade de sig till *liberal*, därefter *frisinnad hållning* och till sist *oberoende liberal* (Göteborgs-Posten, u.d.).

Svenska Dagbladet är en svensk morgontidning som grundades år 1884 och ägs av den norska koncernen Schibsted. Tidningens politiska beteckning är *obunden moderat* och ges ut i Stockholm. Likt Göteborgs-Posten har Svenska Dagbladet flera gånger ändrat politisk beteckning. Från början var tidningen *konservativ*, därefter mer *liberal* och år 1910 blev tidningen Moderaternas tidning. Sedan år 1977 är deras politiska beteckning *obundet moderat* (Svenska Dagbladet, u.d.).

Sydsvenskan är en svensk morgontidning som grundades år 1848 och rapporterar om södra Sverige. Tidningen ägs av Bonnier News och dess politiska beteckning är *oberoende liberal*. Sydsvenskan konkurrerade tidigare med tidningen Snällposten, tills de år 1872 slogs ihop till Sydsvenska Dagbladet Snällposten. Från 1904 anslöt tidningen till högerorganisationen Allmänna valmansförbundet. År 1966 bröt tidningen med dåvarande högerpartiet och betecknade sig istället som *oberoende liberal*. På 90-talet bytte tidningen logotyp till Sydsvenskan, men Sydsvenska Dagbladet Snällposten kvarstår formellt (Sydsvenskan, u.d.).

2.6 Politiskt klimat

För att få en tydligare bild över tidningarnas politiska partiskhet och riktade satir mot regeringspartierna verkar det nödvändigt att presentera samtliga regeringar, statsministrar och stödpartier under perioden 1952-1992. Anledningen till att det står "liberal regering 1982" istället för "centerpartistisk regering 1982" (som det egentligen var) beror på att partierna är sammanslagna. Centerpartiet står bland annat för liberalism, socialliberalism och liberalfeminism (Centerpartiet, u.d.), därför verkar det rimligt att gruppera Centerpartiet med Liberalerna.

Tabell 2.6.1. Samtliga regeringar under perioden 1952-1992.

År	Regering	Statsminister	Stödparti
1952	Socialdemokratisk	Tage Erlander	Bondeförbundet
1962	Socialdemokratisk	Tage Erlander	-
1972	Socialdemokratisk	Olof Palme	-
1982	Liberal	Thorbjörn Fälldin	Folkpartiet
1992	Moderat	Carl Bildt	FP, C och KD

Tabellkommentar: Regering, statsminister och stödparti under åren 1952-1992.

Åren 1952, 1962 och 1972 hade Sverige en socialdemokratisk regering med ledning av Tage Erlander och Olof Palme (Riksdagen, u.d.). Den socialdemokratiska regeringen 1952 hade Bondeförbundet (Centerpartiet) som stödparti, och resterande år hade regeringen inget stödparti. År 1982 hade Sverige en Centerpartistisk regering med stöd av Folkpartiet, och statsminister var Thorbjörn Fälldin. Till sist, år 1992 då Sverige hade en moderat regering med ledning av Carl Bildt. Regeringen hade stöd från Folkpartiet (Liberalerna), Centerpartiet och Kristdemokraterna (Riksdagen, u.d).

2.7 Inom- och utomvetenskaplig relevans

Få studier har gjorts av satiren i Sverige vilket skapar stora möjligheter att utforska ämnet vidare i nya kontexter. Det finns många forskningsluckor att fylla, bland annat hur den politiska satiren i svensk dagspress under 1900-talet har sett ut (Vigsö, 2019). Det vi vet sedan tidigare är att svenska tidningar är neutrala i sin politiska nyhetsrapportering (Asp, 1988) och satiren alltid är vinklad åt ett visst håll (Vigsö, u.u.). Tidigare forskning i Sverige kartlägger karaktäristiken av satir, såsom vad teckningen handlar om, vilken tidning de är publicerade i och i vilken del av tidningen teckningen är placerad i (Vigsö, 2019). Internationella studier berör i största utsträckning satir i olika typer av TV-program såsom Saturday Night Live, och visar på partiskhet hos olika programledare. Andra studier undersöker satiren i tydligt vinklade tidningar som

placeras på den radikala sidan av spektrumet (Peifer & Lee, 2019). Det finns ett intresse att undersöka den politiska satiren i svensk dagspress, och den forskningslucka som finns är viktig att fylla eftersom att den avslöjar underliggande mönster och eventuell partiskhet i svenska tidningar under 1900-talet.

Den utomvetenskapliga relevansen för studien är att kritisera makten i samhället, som en del av det demokratiska tankesättet och är en av de viktigaste beståndsdelarna i satiren. Young skriver till exempel att politisk satir är en form av politisk diskurs som engagerar medborgare och stärker demokratin (2015). Vidare förklarar Young att den politiska satiren är en del av de demokratiska grundprinciperna som gör det möjligt att kritisera makten utan att råka illa ut (Young, 2015). Vigsö menar att *the political cartoon* syftar till att kommentera det politiska läget och politiska aktörer, samt *the editorial cartoon* som handlar om vart satirteckningen är placerad i tidningen (u.u.). Han poängterar att teckningar som placeras på ledarsidor ofta är partiska och kritiserar eller berömmar den rådande politiken. Satirteckningen verkar alltså vara en av de centrala sätten att uttrycka sig kritiskt under 1900-talet.

3. Syfte och frågeställningar

3.1 Frågeställning 1

I vilken utsträckning riktas satir mot tidningens politiska motståndare?

3.2 Frågeställning 2

I vilken utsträckning riktas satir mot regeringspartierna?

3.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att kartlägga politisk partiskhet i satirteckningar i den svenska dagspressen åren 1952-1992.

4. Tidigare forskning

Tidigare forskning presenteras i tre delar: satirteckningen i svensk dagspress, en introduktion till politisk satir samt en kort sammanfattning av tidningarnas satirteckningar under 1900-talet. Inledningsvis utgår vi från rapporten "*Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017*" (Vigsö, 2019), som ger en sammanfattande bild över satiren i svensk dagspress. Därefter presenteras begreppet politisk satir, dess historia och innebörd. Till sist återgår vi till Vigsös rapport och tittar på respektive tidnings historiska utveckling av satirteckningen.

4.1 Satirteckningar i svensk dagspress

I rapporten "*Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017*" (2019) kartlägger Vigsö satirteckningar i den svenska dagspressen under en hundraårig period. Inledningsvis konstaterar författaren att satirteckningen historiskt sett varit en del av tidningens repertoar, men idag är de färre och vissa tidningar har slutat helt med det (2019:7). Studien utgick från satirteckningar i januari månad vart tionde år med start från år 1892, med argumentet att det var då den moderna dagstidningen började ta fart (2019:7). Den rena satiren innehåller både kritik och underhållning av en igenkännbar person eller organisation. Underhållning kan till exempel vara humor, överdrifter eller förnedringar. Vidare till det närliggande begreppet karikatyr, vars funktion är att förvränga en persons utseende, utan att det nödvändigtvis behöver vara någon form av personlig kritik. Karikatyr är mer av en illustration, en underhållande framställning. *Vardagssatir*, eller *social satir* som det också kallas, definieras som den typen av satir som både är underhållande och kritiserande av samhällsfenomen, utan att det nödvändigtvis går att identifiera en aktör (2019:10). Det är den satir som både *kritiserar* och *underhåller* ett *politiskt fenomen* eller *en politisk aktör*, som denna studie kommer att undersöka vidare.

Det huvudsakliga målet för övertygande kommunikation är att förklara ett problem, varför det har uppstått och vad man kan göra för att lösa problemet. Tillämpas detta på satir kan man tydligt se att satirens huvudsakliga mål är att kritisera och underhålla publiken (Vigsö, u.u.). Det görs en tydlig distinktion mellan vad som är satir och vad som inte är satir. Kritiserar man något eller någon utan att det är underhållande är det inte satir, utan en debattartikel. Detsamma gäller det motsatta, om det är underhållning utan kritik är det bara en show, inte satir. Den dubbla definitionen av satir gör att man bör fundera över frågor som: "vem kritiserar man och hur, vem vill man underhålla och hur?" (Vigsö, u.u.).

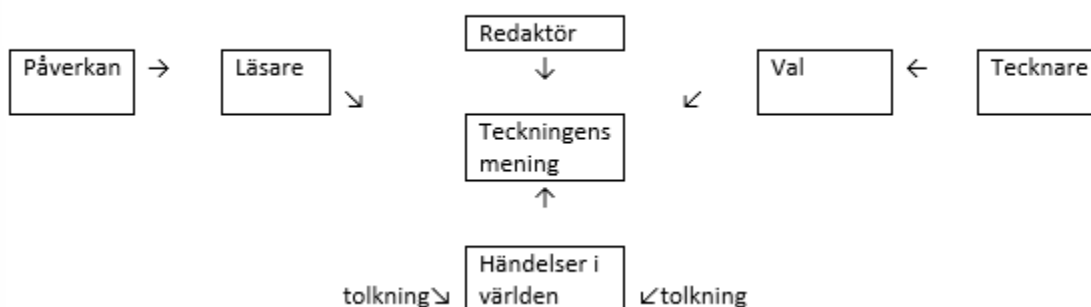
4.2 Politisk satir

Ett centralt begrepp inom satiren är *cartoon*, *political cartoon* och *editorial cartoon* (Vigsö, u.u.). *Political cartoon* syftar till bildens innehåll som kommentar till det politiska läget och/eller politiska aktörer, och *editorial cartoon* handlar om vart satirteckningen är placerad i tidningen, alltså vilken del eller sektion. De teckningar som hamnar på ledarsidor agerar självständigt och är partiska i sin natur och de kritiserar eller berömmar politikernas handlingar och beslut (Vigsö, u.u.). *The editorial cartoon* handlar, som tidigare nämnt, om teckningens placering på ledarsidor

och den bär med sig förväntan om att satirteckningen håller samma politiska linje som ledarna och uttrycker sig inte avvikande (Vigsö, u.u.).

På 70-talet flyttades en del teckningar till den oppositionella sektionen av tidningen, en plats där författare och tecknare hade möjlighet att uttrycka åsikter utan att själva vara anställda av tidningen. Läsarnas förväntningar på teckningen förändrades till en mer självständigt politisk hållning (Vigsö, u.u.), vilket bidrog till att begreppet *political cartoon* blev mer relevant i sammanhanget. I tidningen utgör teckningen en egen genre och det som påverkar läsarens förväntan av teckningen är vart i tidningen den är placerad, alltså vilken politisk klang den i slutändan får. Teckningen är likställd med andra delar av tidningen, vilket visar på status och relevans. Det som karaktäriserar genren *editorial cartoon* är att den handlar om bestämda ämnen, placeras i en viss sektion i tidningen och kritiserar och underhåller genom satir i både text och bild (Vigsö, u.u.). Läsaren förväntar sig kritik mot ett politiskt fenomen och att det görs på ett underhållande sätt.

Figur 4.2.1. Modell för tolkning av händelser.

Tabellkommentar: Relationen mellan läsare, tecknare och händelser. Data hämtad från Vigsö (u.u.).

Tecknaren gör flera olika val för hur teckningen ska framstå, som baseras på hennes tolkningar av en bestämd händelse i världen. Därefter avgör redaktören hur teckningen framställs i tidningen, vilket kan skilja sig från vad tecknaren ursprungligen föreställde sig. Läsaren tolkar händelsen utifrån hennes upplevelser, tidigare erfarenheter och kunskap (Vigsö, u.u.).

4.3 Tidningar och dess satir

Genom att utgå från Vigsö (2019) kan vi få en klarare bild över samtliga satirteckningar i svensk dagspress under 1900-talet. Nedan följer en kort sammanfattning för respektive tidnings satir under 1900-talet. Följande tidningar är Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet. Perioden som denna studie undersöker är 1952-1992 och därför kommer extra fokus läggas på dessa år.

Satirteckningens plats i tidningen verkar spegla tidningens syn på den roll och status de tillger teckningen (Vigsö, 2019:9). Författaren skriver till exempel att *den lätta sidan* i tidningen kan

innehålla ironiska kommentarer eller kåserier, i kontrast med *ledarsidorna* som ofta har en politisk laddning. I denna sektion placeras det som kallas *the political cartoon*, vilket exempelvis kan vara olika typer av kommentarer till politiska händelser eller uttalande och så vidare. Vigsö menar att en teckning får hög status om de har placerats på *ledarsidorna* (2019:9). Eftersom det är riktad politisk satir denna studie ska undersöka kan det vara intressant att titta på i vilken utsträckning respektive tidning placerat satirteckningar på just *ledarsidorna*.

4.3.1 Aftonbladet

Under perioden 1952-1992 publicerade Aftonbladet åtta (1952) respektive 19 (1962), 38 (1972), 25 (1982) och 13 (1992) satirteckningar i månaden. År 1952 skedde en tydlig uppgång av antalet satirteckningar och minskade efter år 1972. I nuläget publicerar Aftonbladet cirka åtta satirteckningar i månaden (2019:11). Tidningen har historiskt sett publicerat teckningar på *lätta sidan*, *nyhetssidor* och *ledarsidor*. Värt att notera är att det inte fanns några satirteckningar på ledarsidor åren 1952-1962.

4.3.2 Arbetet

Arbetets satirteckningar tog fart år 1962 och pikade år 1982 med 39 satirteckningar i månaden , och höll en stabil nivå under 70- 80- och 90-talet. Under perioden 1952-1992 publicerade tidningen nio (1952) respektive åtta (1962), 28 (1972), 39 (1982) och 30 (1992) teckningar i månaden. Den främsta placeringen av satirteckningarna har varit på *ledarsidor*.

4.3.3 Dagens Nyheter

Dagens Nyheter är den tidning som har publicerat flest antal satirteckningar i jämförelse med de andra tidningarna i denna undersökning. Tidningen publicerar fortfarande satirteckningar och 2017 publicerade de 27 satirteckningar i månaden, vilket är cirka en teckning per dag. Under perioden 1952-1992 publicerades en (1952) respektive 24 (1962), 16 (1972), 43 (1982) och 51 (1992) satirteckningar i månaden. Teckningar har främst placerats på *ledarsidor* och *lätta sidan*.

4.3.4 Expressen

Antalet teckningar i Expressen har legat på en jämn nivå under åren 1952-1992. De publicerade 21 (1952) respektive 16 (1962), 19 (1972), 18 (1982) och 14 (1992) satirteckningar i månaden. Till en början placerades satirteckningarna på *lätta sidan* och *nyhetssidor* för att sedan övergå till att placeras på *ledarsidor*.

4.3.5 Göteborgs-Posten

Göteborgs-Posten har legat på en relativt låg nivå i antalet satirteckningar per månad i jämförelse med andra tidningar. Under perioden 1952-1992 har antalet satirteckningar i månaden varit två (1952) respektive fyra (1962), sju (1972), tio (1982) och 25 (1992). Generellt sett började Göteborgs-Posten sent med satirteckningar i jämförelse med andra tidningar. Teckningarna började ta fart år 1982 och det finns ett tydligt samband i frekvensen av satirteckningar och placering av dessa i *ledarsidor*.

4.3.6 Svenska Dagbladet

Antalet satirteckningar per månad i Svenska Dagbladet har varierat och under perioden 1952-1992 har antalet satirteckningar i månaden varit 17 (1952) respektive 67 (1962), 57 (1972), 67 (1982) och 26 (1992). Svenska Dagbladet är den tidning som historiskt sett publicerat flest satirteckningar i månaden. Majoriteten av teckningarna har publicerats på *lätta sidan*, till skillnad från andra tidningar där *ledarsidorna* har dominerat.

4.3.7 Sydsvenska Dagbladet

Antalet satirteckningar per månad under perioden 1952-1992 var 15 (1952) respektive 27 (1962), 18 (1972), 27 (1982) och 33 (1992). Sydsvenska Dagbladets teckningar var främst placerade på *nyhetssidor* och *ledarsidor*.

4.3.8 Sammanfattning

De flesta teckningar publicerades 1962-1992, vilket stödjer resonemanget om att åren 1952-1992 är en högst relevant period att undersöka politiska satirteckningar på. Många av satirteckningarna placerades på ledarsidor 1952-1962, med undantag för Göteborgs-Posten som började med satirteckningar senare. Utvecklingen av antal satirteckningar liknar utvecklingen av satirteckningens placering på ledarsidor, varav vi kan se en kraftig ökning.

5. Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras två teorier: satir och mediernas partiskhet. Inledningsvis utforskas satirbegreppet: dess definitioner, funktion och konstruktion. Därefter följer Asps teori om mediernas partiskhet, som utgår utifrån hur tidningar gynnar eller missgynnar en aktör i media, genom nyhetsrapportering. Genom en redogörelse av den teoretiska definitionen, funktionen och konstruktionen av satir, tillsammans med teorin om mediernas partiskhet, bildas slutligen två hypoteser om mediernas partiskhet i den svenska dagspressen 1952-1992.

5.1 Satir

5.1.1 Definition

Declercq presenterar i texten "*A definition of Satire (And Why a Definition Matters)*" (2018) en definition av satir som lyder: för att något ska räknas som satir ska man kunna identifiera kritik och underhållning i både bild och text. Författaren poängterar att dessa måste interagera med varandra och kan inte stå separata för att de ska kunna räknas som satir (2018:322-323). Han föreslår att den dubbla definitionen av satir är kombinationen av kritik och underhållning. Karikatyrer och figurernas funktion är att satirisera eller förlöjliga en person eller ett fenomen. Idag används dessa figurer främst för att uttrycka politiska kommentarer eller åsikter i tidningar (Britannica, u.d.). Karikatyr, som är ett närliggande begrepp, är en förvrängd bild av en person eller fenomen med överdrivna inslag och analogier och dess funktion är att underhålla den publik som förstår det roliga i teckningen. På 1840-talet fick *the cartoon* (figurer) en ny betydelse: en bild med karikatyr, analogier och tillhörande texter eller kommentarer, som uppdaterade befolkningen om olika politiska trender och händelser.

Condren (2012) diskuterar flera definitioner av satir och landar i en definition som liknar Declercqs (2018). Condren trycker på svårigheten i att definiera satir men föreslår Oxford English Dictionary's definition av satir:

1. A poem, or in modern use sometimes a prose composition, in which prevailing vices or follies are held up to ridicule. Sometimes, less correctly, applied to a composition in verse or prose intended to ridicule a particular person or class of persons, a lampoon.
  - a. *transf.* A satirical utterance; a speech or saying in ridicule of some person or thing.
Obs.
  - b. *fig.* A thing, fact, or circumstance that has the effect of making some person or thing ridiculous.
2.
  - a. The species of literature constituted by satires: satirical composition.
  - b. The employment, in speaking or writing, of sarcasm, irony, ridicule, etc. in exposing, denouncing, deriding, or ridiculing vice, folly, indecorum, abuses, or evils of any kind.
3. Satirical temper, disposition to use "satire".

(OED citerad i Condren, 2012:377).

Vidare, menar Vigsö att det huvudsakliga målet för övertygande kommunikation är att förklara ett problem, varför det har uppstått och vad man kan göra för att lösa problemet. Tillämpar man detta på satir kan man tydligt se att det huvudsakliga målet med satiren är att kritisera och underhålla publiken (u.u.). Det görs en tydlig distinktion mellan vad som är satir och vad som inte är satir. Kritiseras man något eller någon utan att det är underhållande är det inte satir, utan en debattartikel. Detsamma gäller det motsatta, om det är underhållning utan kritik är det bara en show, inte satir. Den dubbla definitionen av satir gör att man bör fundera över frågor som: "vem kritiserar man och hur, vem vill man underhålla och hur?" (Vigsö, u.u.).

5.1.2 Funktion

Hill (2013) tar sig an den kritiska frågan om den politiska satirens funktion i studien "*Developing a Normative Approach to Political Satire: A Critical Perspective*". Författaren skriver inledningsvis att satiren tar sig i uttryck som ett motargument, som motstår grundläggande tankar och idéer om hur världen fungerar (Hill, 2013:324). Motstånd är en av de centrala funktionerna inom satiren. Vidare beskriver hon den politiska satiren som ett narrativ som har möjligheten att tala sanning till makten på ett unikt sätt och satiren tar inte sällan formen av en paradox (2013:329). Satiren använder humor för att avvärja dess måltavla genom att förlöjliga och underhålla, vilket Feinberg verkar sympatisera med då han beskriver satiren som en "*playfully critical distortion of the familiar*" (1967:19 citerad i Hill, 2013:329). Argumentationen för satirens funktion fortsätter och man hävdar att satiren har en större funktion, speciellt när det gäller det sociopolitiska livet och satirens inflytande ur ett historiskt perspektiv. Hill menar att det finns en tro på satirens möjlighet att reformera samhället genom att avslöja galenskap och kritisera samhällets dominerande övertygelser (Hill, 2013:329). Hon avslutar med en sammanfattning över satirens funktion: ett viktigt verktyg för att ifrågasätta makten som kan bidra till att skapa nya övertygelser genom humor. Avslutningsvis är den politiska satirens funktion att presentera flera perspektiv som ger legitimitet inom demokratin, genom att kritisera väletablerade narrativ (2013:331). Praktiska exempel på politisk satir är till exempel att legitimera eller icke-legitimera vissa röster och märka politiska åtgärder som tillåtna respektive otillåtna (2013:332).

5.1.3 Konstruktion

Simpson (2003) skriver i boken "*On the discourse of satire towards a stylistic model of satirical humor*" att den satiriska diskursen består av de fyra komponenterna *setting, method, uptake och target*, eller SMUT (2003:70). För att få en tydligare bild av hur satiren är uppbyggd kan det vara en fördel att redogöra för SMUT, genom att förklara och ge exempel på varje del. Den första kategorin *setting (miljö)* består av en grundläggande härledning av institutioner, kultur, attityder och uppfattningar (Nash 1985:9-10 refererad i Simpson, 2003:70). De trycker på lingvistikens idé om att tolkningar formas av interaktiva kontexter, därav är miljön en nödvändig icke-lingvistisk del av den satiriska diskursens uppbyggnad. Den andra kategorin *method* består av två faser: installationsfasen och inkongruensfasen. *Installationsfasen* utgör grunden för en neutral och lättillgänglig kontext som överensstämmer med läsarens förväntningar på satiren.

Inkongruens-fasen består av en slags opposition som aktiveras genom diskurser, till exempel genom karikatyrer som har överdrivna karaktärsdrag av en person eller fenomen som attackeras (Simpson, 2003:70). Den tredje kategorin *uptake* handlar om satirtecknarens slutsatser, som går hand i hand med den inkongruens som skapades under metod-fasen tillsammans med den fjärde kategorin som är *target (satirens måltavla)*. Det finns fyra underkategorier i kategorin satirens måltavla: episodisk, personlig, erfarenhetsbaserad och textuell måltavla (Simpson, 2003:71). *Den episodiska måltavlan* riktar in sig på en viss händelse och den *personliga måltavlan* fokuserar på individen, där individens personlighet ofta ska symbolisera en generell bild av det mänskliga beteendet. *Den erfarenhetsbaserade måltavlan* riktar sig, som namnet avslöjar, mot det mänskliga tillståndet och dess erfarenheter och den sista kategorin är den *textuella måltavlan* som kritiserar själva lingvistik och kan ses som en metadiskurs (Simpson, 2003:71).

5.2 Mediernas Partiskhet

Kent Asp skriver om politisk journalistik och har skrivit flera studier om mediernas partiskhet och makt i samhället (Asp, 1988). I studien från 1988 presenterar författaren ett flertal sätt att mäta mediernas partiskhet på. Asp menar att massmedierna, genom sitt *urval* och bearbetning av nyhetsrapportering gynnar eller missgynnar olika aktörer såsom politiska partier eller politiska aktörer (1988:7). Huvudtesen är att medierna har en central maktposition. En av de tre infallsvinklar man kan studera om mediernas partiskhet är huruvida medierna gynnar eller missgynnar ett parti genom dess *innehåll* (1988:7). Vidare förklarar han att bilden vi har av aktören baseras på om medierna gynnar eller missgynnar aktören, vilket kan ske på flera olika sätt. Medierna påverkar uppfattningen av aktören genom bland annat vilken uppmärksamheten aktören får och på vilket sätt aktören framställs i media (1988:8). Asp poängterar att mediernas sätt att gynna eller missgynna aktören kan ge oss en bild av massmediernas partiskhet (1988:8). En fördjupning i temat *uppmärksamhet* ger läsaren ytterligare en indelning i vad Asps kallar "fokusering" och "genomslag" (1988:12). *Fokusering* syftar till mediernas *formmässiga redigering* av nyhetsmaterialet och *genomslag* syftar till hur medierna framställer aktören som mer eller mindre attraktiv i jämförelse med andra aktörer (1988:12).

Frågan om hur en politisk aktör uppmärksammas, menar författaren, är av stor vikt (1988:15). Fenomenet mäts och bygger på ett aktörsbehandlingsindex som bland flera mäter i vilken utsträckning den politiska aktören utsätts för kritik. Resultatet visar att Svenska Dagbladet gav mest positiv uppmärksamhet till det borgerliga blocket, medan Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten var jämlika i sin rapportering om de politiska blocken på både höger -och vänstersidan (1988:15). Tabell 8 "*Riksdagsledamöternas uppfattning om det egna partiets behandling under 1985 års valrörelse*" visar hur många procent tillfrågade ledamöter upplever medierapporteringen i olika medier (1988:37). Utifrån tabellen drar Asp slutsatsen att Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten var de mest balanserade i sin nyhetsbevakning. Tabellen visar också att andelen tillfrågade ledamöter som var *nöjda* med behandlingen av sitt parti i media skilde sig mellan till exempel Socialdemokraterna och Moderaterna (1988:37). Undersökningen visar att 18 procent av de socialdemokratiska ledamöterna var nöjda med partiets behandling i Svenska Dagbladet; respektive 82 procent för Dagens Nyheter, 38 procent för

Göteborgs-Posten, 15 procent för Expressen och 79 procent för Aftonbladet. Hos de moderata ledamöterna var 92 procent nöjda med behandlingen av partiet i Svenska Dagbladet; respektive 42 procent för Dagens Nyheter, 19 procent för Göteborgs-Posten, 21 procent för Expressen och nio procent för Aftonbladet (Asp, 1988:37).

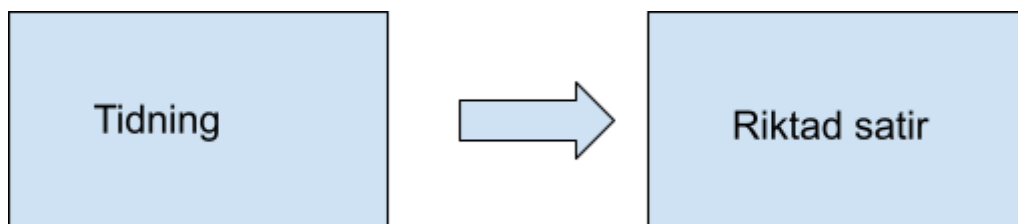
Det Asp undersöker är alltså partiskheten i den svenska nyhetsrapporteringen, vilket han gör genom att mäta hur politiska partier eller enskilda politiska aktörer gynnas eller missgynnas i media. Innehåll, uppmärksamhet och hur medierna framställer en aktör som mer eller mindre attraktiv i jämförelse med andra aktörer, verkar vara det mest centrala när det gäller att mäta partiskhet i tidningarna. En annan viktig aspekt Asp utgår ifrån är i vilken utsträckning den politiska aktören utsätts för kritik. Utifrån denna beskrivning verkar det rimligt att kunna applicera teorin om mediernas partiskhet på fenomenet satir. Som Vigsö (2019) skriver består satir av både kritik och underhållning av en person eller ett fenomen, vilket går i linje med det Asp skriver om att man kan mäta partiskhet genom att titta på i vilken utsträckning en politisk aktör utsätts för kritik. Om vi undersöker den politiska satiren i svenska dagstidningar bör vi därför kunna få en god bild över hur partiska tidningarna har varit under perioden 1952-1992.

5.3 Hypoteser

1. Tidningen riktar satir mot tidningens politiska motståndare.
2. Tidningar publicerar satir som riktas mot regeringen oberoende av dess färg.

Figur 5.3.1. Hypotes 1.

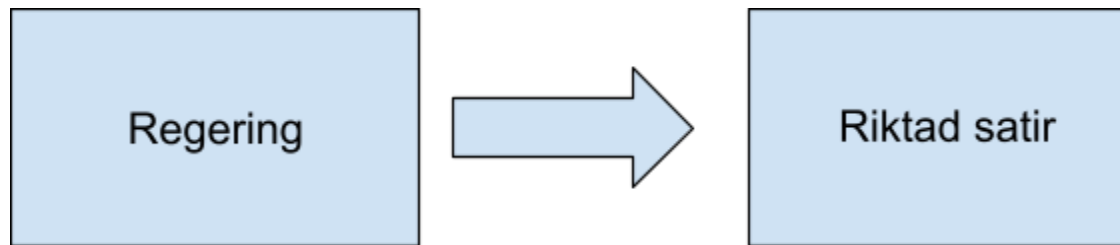
Figurkommentar: Beroende på tidning riktas majoriteten av satiren mot tidningens politiska motståndare.

Hypotes 1

Asps undersökning visar att det fanns en genomgående tendens att det parti tidningen stödjer på ledarplats fick större uppmärksamhet än andra partier i media (1988:11). Resultatet gäller för valen 1979, 1982 och 1985. I samtliga fall fick partierna mer uppmärksamhet i den egna pressen än i den genomsnittliga pressen, men skillnaden var relativt liten (1988:11). I samtliga val fanns det en tydlig tendens till Arbetets positiva övervikt för Socialdemokraterna och Svenska Dagbladets positiva övervikt av det borgerliga blocket. Figur 2 (1988:16) visade en positiv övervikt av det socialdemokratiska partiet åren 1979-1985. Arbetet, Dagens Nyheter och Göteborgs-Posten var i samtliga val lika neutrala för både Socialdemokraterna och det borgerliga blocket, som mättes genom aktörsbehandlingsindex.

Asp studier visar alltså att det finns ett samband mellan tidningens politiska beteckning och den positiva övervikten av det egna partiet. Resultatet visar endast det faktum att det finns en positiv övervikt för den politik tidningen sympatiserar med. Det innebär inte nödvändigtvis en negativ övervikt av andra politiska åsikter, utan bara en mindre negativ exponering av den egna partipolitiken. Göteborgs-Posten som är en oberoende liberal tidning placeras i mitten i aktörsbehandlingsindexet, vilket verkar stämma väl överens med deras politiska beteckning. Samma mönster gäller även för de andra tidningarna, till exempel Arbetet som främjar det socialdemokratiska partiet, deras egna. Hypotes 1 blir därför att tidningen riktar satir mot tidningens politiska motståndare.

Figur 5.3.2. Hypotes 2.

Figurkommentar: Majoriteten av satiren riktas mot regeringen oberoende av dess färg.

Hypotes 2

Asp (1988:10) skriver att den genomgående tendensen för valåren 79, 82 och 85 var att regeringspartierna fick extra uppmärksamhet i media. Han konstaterar att det finns ett samband mellan partiernas exponering i media och partiernas röststyrka. Centerpartiets medieexponering hade exempelvis minskat i samband med att deras röststyrka minskat, till skillnad från Moderaterna vars röststyrka och medieexponering hade ökat (1988:11). I Tabell 1 (1988:10) kan vi utläsa att Socialdemokraternas medieexponering i den traditionella pressen var 31 procent (1979), 29 procent (1982) och 36 procent (1985). Respektive siffror för Moderaterna var 14 procent (1979), 15 procent (1982) och 20 procent (1985). Centerpartiet och Folkpartiets sammanlagda medieexponering var 36 procent (1979), 30 procent (1982) och 23 procent (1985). Asp menar att tidningarna använde en så kallad opinionsspeglade urvalsprincip i sin medierapportering valåren 1979, 1982 och 1985 (1988:11). Det som verkade avgöra den politiska nyhetsrapporteringen var partiets ställning i opinionen och valresultatet från det senaste valet, och detta kunde man tydligt se exempelvis i tidningarna Göteborgs-Posten, Dagens Nyheter och Expressen. Hypotes 2 blir därför att majoriteten av satiren riktas mot regeringspartierna oberoende av dess politiska färg.

6. Metod

6.1 Kvantitativ innehållsanalys

En kvantitativ innehållsanalys är en lämplig metod när man vill ta reda på frekvenser av ett fenomen och jämföra mängden analysenheter (Esaiasson m.fl., 2017:198). Innehållsanalysens syfte är att undersöka exempelvis en bild eller texts innehåll och det kvantitativa syftet är att samla ett större antal analysenheter och jämföra dessa. Kvantitativ innehållsanalys är ett bra verktyg om man till exempel vill undersöka hur ofta regeringen respektive oppositionen kommer till tals under en valrörelse (2017:198). En av de eventuella nackdelarna med att använda kvantitativ innehållsanalys är intersubjektiviteten, alltså att innehållet inte tolkas på lika djup nivå som i en kvalitativ undersökning. Däremot menar Esaiasson m.fl. att den kvantitativa metoden visst har tolkande egenskaper, till exempel krävs det tolkning för att avgöra om ett parti gynnas eller missgynnas i olika medier. Analysenheterna måste först tolkas för att passa in i en kategori (Esaiasson m.fl., 2017:199).

Metoden kvantitativ innehållsanalys används ofta i politisk kommunikationsforskning såsom i medie- och kommunikationsforskning. Vanligt förekommande är att man analyserar den politiska rapporteringen i press, radio och sociala medier (2017:199). Inom den politiska kommunikationsforskningen brukar man utgå ifrån tre frågeställningar, varav en av de handlar om "...hur innehållet förhåller sig till någon typ av uppställda *normer*, det vill säga till hur innehållet *bör* se ut enligt någon form av auktoritativ uppfattning" (Esaiasson m.fl., 2017:200). I texten refererar författarna till Kent Asp och Bengt Johanssons pågående studier om massmediernas opartiskhet i samband med valrörelsebevakningen, vilket är i linje med vad denna studie ska undersöka.

6.1.1 Praktisk kvantitativ innehållsanalys

Esaiasson m.fl. (2017:201) ger oss en bra beskrivning över hur man praktiskt går tillväga. Till att börja med behöver man bestämma sina analysenheter och vilka variabler som ska mätas på respektive enhet. För att göra det på ett tydligt sätt bör man utforma en kodbok som består av klara tolkningsregler och kodningsprinciper (2017:202). Innan man börjar med själva arbetet bör man också ha utfört ett reliabilitetstest för att säkerhetsställa och legitimera kodningen (2017:202).

Vidare, konstaterar de faktum att det ibland dyker upp en bild eller text som har flera budskap eller motiv. I dessa fall finns det två möjligheter: att endast registrera det huvudsakliga budskapet eller göra särskilda kategorier för kombinationen av flera budskap (2017:202). De innehållsliga variablerna är kärnan i undersökningen, och kan till exempel vara vilka politiska aktörer som framkommer i en nyhet eller huruvida nyheten är negativ eller positiv (2019:205). Esaiasson m.fl hävdar att det är ett krav att variabelvärdena tydlig går urskilja från varandra, och för att klara vad de kallar "fullständighetskravet", bör man ha med en *övrigt-kategori* för de analysenheter som inte passar in i någon annan kategori (2017:205). Som tidigare nämnt

behövs tolkningsregler i kodboken, och denna är extra viktig i tveksamma fall då det måste finnas regler att luta sig mot (2017:207).

6.2 Metod

Den metod som har använts för att analysera innehåll i denna studie är kvantitativ innehållsanalys. Som stöd till analysen har jag utformat en kodbok som bygger på kategoriseringar av politisk satir i den svenska dagspressen. Kodboken ligger som bilaga längst ner i dokumentet. Valet av kategorier diskuterades tillsammans med handledare, med syfte att få fram ett representativt underlag och en tydlig skildring mellan kategorierna.

Under arbetets gång (kodningen) ändrades vissa variabler för att passa in på själva innehållet i analysenheterna. Detta betyder att kodschemat uppdateras flera gånger under tiden. Det handlade inte så mycket om att ta bort variabler eller liknande, snarare att lägga till variabler och ge dessa tydligare förklaringar. I kodschemat ingår också så kallade kodtolkningar, vars syfte är att förklara och underlätta de tolkningar som gjorts. Efter att kodningen var klar och uppdaterad med nya variabler kontrollerades kodningen och tolkningarna flera gånger så att de gällde för samtliga analysenheter. Ett sådant här test, när författaren kontrollerar sina egna kodningar, kallas intrakodartest (Esaiasson, 2017:202-207).

Studien utgår från mikrofilmer av politisk satir som lånades av forskare, men även handledare, Orla Vigsö. Studien bygger vidare på Vigsös datainsamling av satirteckningar i den svenska dagspressen år 1890-2017, som utgick från januari månad var tionde år med start från 1890. Samtliga satirteckningar kodades, vilket innebär att alla satirteckningar i respektive tidning i januari månad kodades, ett så kallat totalurval. Vigsös ambitiösa studie har givit mig en god grund för en kandidatuppsats om riktad satir i svensk dagspress.

Statistikprogrammet SPSS användes för att få fram tabeller över resultat, tillsammans med bland annat procentdifferenser, frekvenser och sambandsmått, vilket har varit bra verktyg för kvantitativ innehållsanalys.

6.3 Avgränsningar

Till att börja med har studien avgränsats rumsligt till att endast undersöka svenska tidningar vars satir är svensk politisk satir. De tidningar som studien kommer att undersöka är Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet. Samtliga tidningar som inkluderats i denna studie är baserade på mängden publicerade satirteckningar, dess etablering i Sverige och perioden som aktiva. Anledningen till att tidningarna som till exempel Ny Dag, Socialdemokraten och Stockholmstidningen inte ingår i studien är att de inte regelbundet utkommit eller funnits under hela perioden 1952-1992. Vidare till den tidsliga avgränsningen, som alltså är år 1952-1992. Anledningen till att jag valt att utgå från år 1952 är att det var precis i upptakten av satirteckningens nyfunna status i den svenska dagspressen och att samtliga tidningar som

undersökts betecknats med samma politiska färg under hela perioden. Studien avgränsas till år 1992 eftersom det var då satirteckningen minskade i popularitet i de flesta tidningar.

Vidare, så vill jag trycka på faktum att denna studie alltså inte kommer att utgå från satirtyperna *karikatyr* eller *vardagssatir*, utan endast den *politiska satiren*. Urvalet bygger på data från mikrofilmer från januari månad var tionde år under perioden 1952-1992. Mikrofilmerna har jag fått tillhandahålla av handledare från hennes tidigare forskning av satirteckningar, då han gjorde ett strategiskt urval som utgick från januari månad vart tionde år perioden 1892-2017. Mikrofilmerna jag använde var alltså redan selekterade utifrån Vigsös avgränsningar, och det jag gjorde sedan var att utgå från urvalet av tidningar (de som nämndes i första stycket), samt att koda den politiska satiren. Utifrån urvalet av tidningar och *politisk satir*, gjorde jag ett totalurval av samtliga analysenheter under januari månad 1952-1992, vilket landade i 394 analysenheter.

6.4 Valet av variabler

Studien bygger på Vigsös undersökning av satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017 (2019) och grundas i Kent Asps teori om mediernas partiskhet (1988). Genom de mikrofilmer jag fick tillhandahålla kodades variabler som baserades och tagit inspiration från tidigare forskning såsom Vigsö (2019) och Asp (1988). Till att börja med användes sekundärdata från Vigsös (2019) studie för att kunna identifiera de teckningar som innehöll politisk satir och gjorde satir av svensk politik eller svenska politiker. Naturligtvis skulle teckningarna också vara från perioden 1952-1992 och endast de tidningar som selekterats fick vara med i undersökningen. Efter den första "rensningen" återstod 644 analysenheter som jag sedan kodade för att sedan göra en ytterligare "rensning" utefter de avgränsningar jag gjort (se ovan), vilket gav 394 analysenheter.

Tidning	1952	1962	1972	1982	1992	Totalt
AB	4	6	18	13	11	52
Arbetet	4	5	22	21	24	76
DN	0	4	9	25	36	74
Exp	7	6	10	6	8	37
GP	1	4	0	5	15	25
SVD	5	9	23	25	8	70
SYD	10	13	0	15	22	60
Totalt	31	47	82	110	124	394

För att en teckning skulle kunna räknas som politisk satir kodades både text och bild i en gemensam tolkning. Detta beror dels på svårigheten att identifiera personer i teckningarna och avgöra vem eller vad det är man gör satir av. Text kan innebära både en rubrik eller brödtext. Värt att nämna är att inte alla teckningar har till exempel en brödtext, och i dessa fall har bilden tolkats ihop med en tillhörande rubrik eller kommentar som finns i teckningen.

Den första variabeln som kodades var tidningens politiska färg, som delats in i kategorierna *socialdemokratisk*, *obunden liberal* och *obunden moderat*. Denna indelning gjordes för att få en första överblick över tidningarnas politiska beteckning, som sedan kom att ställas mot den satir de publicerar. Vidare till variabeln *Satir mot parti* som delades in i sex kategorier: *borgerliga*, *Socialdemokraterna*, *liberala*, *allmän satir*, *flera* och *opposition*. I kategorin *borgerliga* ingår Moderaterna och Kristdemokraterna, i kategorin *Socialdemokraterna* ingår Socialdemokraterna och Vänsterpartiet- Kommunisterna och slutligen ingår Liberalerna och Centerpartiet i kategorin *liberala*. Teckningar som har kodats som *allmän satir* innehåller till exempel teckningar av *riksdagen*, *politiker som grupp*, *politiska sakfrågor utan tydlig koppling till parti*, *staten*, *myndigheter* och *organisationer*. I de fallen man både skulle kunna koda teckningen som *allmän satir* och *satir av ett parti*, har teckningen kodats som *allmän satir*. Teckningen har kodats som *flera* om det är fler än ett parti som fått kritik och om partierna tillsammans inte representerar oppositionen. Den sista kategorin *opposition* har kodats på de teckningar där de partier som inte tillhör regeringen får kritik, eller i de fall man explicit har uttryckt ordet 'opposition'. Den tredje variabeln som kodades var *regering*, som av uppenbara skäl delades in i kategorierna ja eller nej för att få svar på frågeställning 2, "*I vilken utsträckning riktas satir mot regeringspartierna?*".

6.5 Den mänskliga faktorn

Tolkningar påverkas av den mänskliga faktorn och dess kunskapsnivå och tidigare erfarenheter. Kodningen av satirteckningar i svensk dagspress 1952-1992 hade därmed kunnat kodats annorlunda av en person som inte har samma bakgrund, en annan kunskapsnivå eller yrke. Något Vigsö hävdar påverkar läsarens tolkning av en satirteckning förklaras av i vilken publikation teckningen finns i. Han menar att det skapas olika förväntningar beroende på tidningens politiska beteckning som socialdemokratisk, kommunistisk eller borgerlig, vilket påverkar tolkningen av innehållet. Vidare, hävdar han att textens ambivalens begränsas av den kunskap läsaren har om tidningens politiska hemvist (Vigsö, u.u.). I vissa fall är det inte möjligt att veta om en teckning är satir, om man inte vet om tidningen har motsatt politisk hållning än det som uttrycks i teckningen. Satiren kan ligga i kunskap om avsändarens verkliga ståndpunkt.

Upplevelsen efter att ha kodat samtliga analysenheter är att det i många fall var mycket svårt att avgöra vilket parti satirtecknaren gjorde satir av. Ofta var satiren riktad mot någon av de oppositionella partierna och flera av teckningarna gav intrycket att vara någon form av allmän kritik. Svårigheten att avgöra vad som visas i teckningen kan bero på den stundvis sämre kvalitén på mikrofilmerna, men den största förklaringsfaktorn är troligtvis min begränsade kunskap om svensk politik.

6.6 Metoddiskussion

Syftet med denna uppsats är som tidigare nämnt att kartlägga politisk partiskhet i svenska satirteckningar i dagspressen åren 1952-1992. Den lämpligaste metoden för att göra en kartläggning av något, skriver Esaiasson m.fl (2019) är den kvantitativa innehållsanalysen. Därav verkar det rimligt att använda denna metod för ett arbete som syftar till att göra en kartläggning av satirteckningar i svensk dagspress. En alternativ metod, eller snarare kompletterande, hade kunnat vara en multimodal diskursanalys som hade kunnat ge ytterligare djup till studien. Däremot har det funnits tidliga begränsningar för studien, vilket begränsar möjligheten att göra en kartläggning i den utsträckning jag önskar med kompletterande bildanalyser.

7. Resultat och analys

Resultaten presenteras i två delar utifrån frågeställningarna 1) *I vilken utsträckning riktas satir mot tidningens politiska motståndare?* 2) *I vilken utsträckning riktas satir mot regeringspartierna?* Tidningarna presenteras systematisk tillsammans med en mindre analys och förklarande text till varje tabell. I del två presenteras tidningarna återigen tillsammans med en mer sammanfattande bild av satiren under olika regeringsinnehav.

7.1 I vilken utsträckning riktas satir mot tidningens politiska motståndare?

Hypotes 1 lyder att tidningen riktar satir mot tidningens politiska motståndare. Exempelvis skulle man kunna förvänta sig att en socialdemokratisk tidning riktar mindre satir mot det egna partiet och mer mot andra partier, och detsamma för liberala och moderata tidningar. Man kan också tänka sig att den socialdemokratiska satiren bör vara mer eftersom att de satt i regering 60 procent av tiden under perioden 1952-1992. Vi vet däremot att satir är ett ställningstagande som baseras på tecknarens värderingar och inte nödvändigtvis tidningens värderingar. Anledningen till att den riktade satiren mot de borgerliga och de liberala läggs ihop till en grupp beror på att de ofta samarbetat och att de år 1992 satt tillsammans i regering.

Den riktade satiren kommer att analyseras utifrån vilket parti satiren är riktad mot, eftersom den allmänna satiren istället säger något om satiren generellt. Jag har valt att inkludera kategorierna *flera* och *oppositionen* som en övrigt-kategori för de teckningar som inte till fullo stämmer in på någon av de andra kategorierna. Det finns argument för att dessa kategorier skulle kunna definieras som allmän satir, men det upplevs inte nödvändigt att ta bort dessa två kategorier eftersom de inte utgör en särskilt stor andel av den riktade satiren. Kategorin *opposition* inkluderar de partier som inte satt i regeringen eller var ett stödparti till regeringen. I denna kategori var **samtliga** partier i oppositionen tvungna att ha riktad satir mot sig för att kodas som *opposition*, annars kodades de exempelvis som borgerliga eller liberala. Kategorin *flera* innebar att det var fler än ett parti som fick kritik, men som inte heller satt i regeringen tillsammans eller representerade oppositionen.

7.1.1 Aftonbladet

Tabell 7.1.1. Aftonbladets riktade satir 1952–1992 (procent).

Satir mot parti	Aftonbladet
Borgerliga	21
Socialdemokraterna	48
Liberala	17
Allmän satir	8
Flera	4
Oppositionen	2
Total	100

Tabellkommentar: n= 52. Aftonbladets riktade satir, uppdelat i procent.

Aftonbladet (obunden socialdemokratisk) riktade satir åren 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.1. Tidningen har under åren främst riktat satir mot *Socialdemokraterna* och mindre på de *borgerliga och liberala partierna*. Om man slår ihop procentsatserna från de *borgerliga och de liberala partierna* blir det 38 procent. Den riktade satiren mellan dessa två partier och det socialdemokratiska partiet skiljer sig med 10 procentenheter. Den *allmänna kritiken* tar inte någon stor plats i Aftonbladets riktade satir. Hypotes 1, att tidningen gör satir av tidningens politiska motståndare verkar i Aftonbladets fall inte stämma med anledning av att hälften av satiren riktas mot det egna partiet.

7.1.2 Arbetet

Tabell 7.1.2. Arbetets riktade satir 1952–1992 (procent)

Satir mot parti	Arbetet
Borgerliga	32
Socialdemokraterna	16
Liberala	30
Allmän satir	16
Flera	6
Oppositionen	0
Total	100

Tabellkommentar: n= 76. Arbetets riktade satir, uppdelat i procent.

Arbetets (socialdemokratisk) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.2. Till skillnad från de andra tidningarna i denna studien, som är obundna tidningar, skiljer sig Arbetet som socialdemokratiskt bunden tidning. Det betyder att de hade en socialdemokratisk ledning som påverkade tidningens innehåll och detta är något som tydligt reflekteras i tabellen ovan. Tidningen tar en favoriserande ställning till det egna partiet Socialdemokraterna och riktar majoriteten av satiren mot *de borgerliga och liberala partierna*, med en total procentsats på 62 procent. Däremot hade tidningen en relativt hög andel *allmän satir*, alltså den satir som riktas mot politiska fenomen eller politiker generellt. Med tanke på att tidningen är tydligt socialdemokratisk skapar det en förväntning om att tidningen inte skulle rikta någon satir alls mot det egna partiet, men i 16 procent av fallen gör de just detta. Detta kan bero på en intern dialog eller diskussion inom partiet som tar sig i uttryck i satir. Hypotes 1 verkar stämma överens med Arbetet, att tidningen riktar mer satir åt dess politiska motståndare.

7.1.3 Dagens Nyheter

Tabell 7.1.3. Dagens Nyheter's riktade satir 1952–1992 (procent)

Satir mot parti	DN
Borgerliga	7
Socialdemokraterna	32
Liberala	26
Allmän satir	34
Flera	1
Oppositionen	0
Total	100

Tabellkommentar: n= 74. Dagens Nyheter's riktade satir, uppdelat i procent.

Dagens Nyheter's (oberoende liberal) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.3. Tidningens satir har varit mycket jämnt fördelad bland samtliga kategorier: *de borgerliga och liberala, Socialdemokraterna och allmän kritik*. Procentfördelningen är 33 procent för de *borgerliga och liberala*, 32 procent för de *socialdemokratiska* och 34 procent av den *allmänna satiren*. Dagens Nyheter's riktade satir har under 40 år varit ungefär lika partisk mot samtliga partier.

7.1.4 Expressen

Tabell 7.1.4. Expressens riktade satir 1952–1992 (procent).

Satir mot parti	Expressen
Borgerliga	3
Socialdemokraterna	59
Liberala	8
Allmän satir	30
Flera	0
Oppositionen	0
Total	100

Tabellkommentar: n= 37. Expressens riktade satir, uppdelat i procent.

Expressens (obunden liberal) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.4. Vi kan tydligt se att Expressen huvudsakligen riktat satir mot *Socialdemokraterna* och resterande har varit *allmän politisk satir*. De *borgerliga och liberala* har besparats mycket satir och den totala andelen av den riktade satiren mot dessa partier är liten, i jämförelse med satiren av Socialdemokraterna. Hypotes 1, att tidningen riktar satir mot tidningens politiska motståndare stämmer när det gäller Expressen.

7.1.5 Göteborgs-Posten

Tabell 7.1.5. Göteborgs-Postens riktade satir 1952–1992 (procent)

Satir mot parti	GP
Borgerliga	12
Socialdemokraterna	48
Liberala	32
Allmän satir	4
Flera	4
Oppositionen	0
Total	100

Tabellkommentar: n= 25. Göteborgs-Postens riktade satir, uppdelat i procent.

Göteborgs-Postens (oberoende liberal) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.5. Tidningen är den som har lägst andel av den *allmänna satiren* av de tidningar som undersöks i denna studie, med endast fyra procent. Värt att nämna är att antalet satirteckningar inte var lika många i Göteborgs-Posten som i andra tidningar. Utöver det ser vi att hälften av satiren riktats mot *Socialdemokraterna* och ungefär hälften för *de borgerliga och liberala*. Den riktade satiren är jämnt fördelad mellan partierna och är nästan lika kritiska mot samtliga. Hypotes 1 stämmer för Göteborgs-Posten, men inte med stora marginaler.

7.1.6 Svenska Dagbladet

Tabell 7.1.6. Svenska Dagbladets riktade satir 1952–1992 (procent)

Satir mot parti	SvD
Borgerliga	12
Socialdemokraterna	33
Liberala	17
Allmän satir	36
Flera	1
Oppositionen	1
Total	100

Tabellkommentar: n= 70. Svenska Dagbladets riktade satir, uppdelat i procent.

Svenska Dagbladets (obunden moderat) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.6. Här kan vi, som i flera andra tidningar, se att andelen riktad satir är relativt jämnt fördelad mellan kategorierna. Svenska Dagbladet riktade 33 procent av sin satir mot *Socialdemokraterna*, 28 procent mot *de borgerliga och liberalerna*, samt 36 procent *allmän satir*. Hypotes 1 stämmer med tanke på att det riktas mer satir mot tidningens politiska motståndare, Socialdemokraterna, än mot det egna partiet (och de liberala).

7.1.7 Sydsvenska Dagbladet

Tabell 7.1.7. Sydsvenska Dagbladets riktade satir 1952–1992 (procent)

Satir mot parti	SvD
Borgerliga	7
Socialdemokraterna	38
Liberala	20
Allmän satir	33
Flera	2
Oppositionen	0
Total	100

Tabellkommentar: n= 60. Sydsvenska Dagbladets riktade satir, uppdelat i procent.

Sydsvenska Dagbladets (oberoende liberal) riktade satir år 1952-1992 presenteras i tabell 7.1.7. 38 procent av satiren riktades mot *Socialdemokraterna*, respektive 27 procent mot de *borgerliga och liberala partierna* och 33 procent *allmän satir*. Skillnaden mellan *Socialdemokraterna* och *de borgerliga och liberala* är 11 procentenheter, vilket också stämmer överens med hypotes 1.

7.1.8 Sammanfattning och slutsats

Tabell 7.1.8. Översiktlig bild av resultatet för tidningarna tillsammans.

Satir mot parti	AB	Arbetet	DN	Expressen	GP	SvD	SyD
Borgerliga	21	32	7	3	12	12	7
Socialdemokraterna	48	16	32	59	48	33	38
Liberal	17	30	26	8	32	17	20
Allmän satir	8	16	34	30	4	36	33
Flera	4	6	1	0	4	1	2
Oppositionen	2	0	0	0	0	1	0
Total	100	100	100	100	100	100	100

Tabellkommentar: n= 394. Cramer's V = ,209, signifikans = <0,001.

Sammanfattningsvis kan vi dra slutsatsen att Aftonbladet, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet har riktat mest satir mot Socialdemokraterna. Andelen satir mot *Socialdemokraterna* i ovanstående tidningar varierar och i vissa tidningar skiljer satiren mot *Socialdemokraterna* och andra partier väldigt mycket, och i andra fall med bara några få procentenheter. Tidningen Arbetet kritiserar *de borgerliga och liberala partierna* i större utsträckning än det egna partiet Socialdemokraterna. Dagens Nyheter riktade satir faller jämnt ut över *Socialdemokraterna* och *de borgerliga och liberala partierna*, där det endast skiljer en procentenhet.

Satiren, som alltid är partisk, har under perioden 1952-1992 i största utsträckning riktats mot Socialdemokraterna. Riktad satir innebär som tidigare nämnt i detta fall samma sak som riktad politisk kritik. Hypotes 1, att tidningens politiska satir riktas mot tidningens politiska motståndare, stämmer i 5 av 7 fall. De tidningar som man kan säga har varit partiska och värnande för det egna partiet var Arbetet, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet. Hypotesen stämmer inte för Aftonbladet och Dagens Nyheter. Aftonbladet var inte partisk för det egna partiet Socialdemokraterna, och Dagens Nyheter var lika partisk mot samtliga partier. .

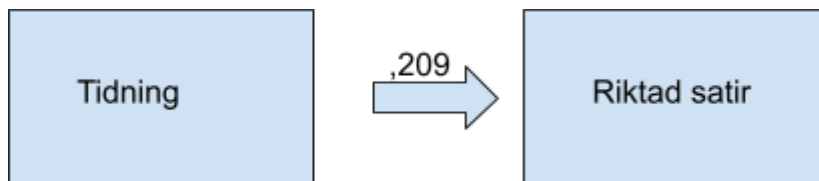
Om man tittar på fördelningen av politisk satir mellan *de borgerliga och liberala partierna* och *Socialdemokraterna* såg fördelningen ut så här: Aftonbladet 38 respektive 48 procent, Arbetet 62 respektive 16 procent, Dagens Nyheter 33 respektive 32 procent, Expressen 11 respektive 59 procent, Göteborgs-Posten 44 respektive 48 procent, Svenska Dagbladet 29 respektive 33 procent och Sydsvenska Dagbladet 27 respektive 38 procent. Som resultatet visar var vissa

tidningar mer värnade om *de borgerliga och liberala partierna* och andra värnade mer om *Socialdemokraterna*. Man bör däremot inte glömma tidningar som är lika partiska mot samtliga partier och har en hög andel *allmän satir* i sina tidningar.

Sambandsmättet Cramer's V är ,209 och resultatet är signifikant. Cirka 21 procent av sambandet förklaras av vilken dagstidning det är som publicerar satirteckningen. Tabellen ger oss en sammanfattande bild över respektive tidnings satirteckningar under perioden 1952-1992, och vi får en god uppfattning om hur partisk respektive tidning är. Det verkar inte finnas några uppenbara anledningar till att hävda att resultatet inte skulle vara generaliserbart för tiden innan (1892-1952) eller efter (1992-2017) perioden som undersöktes. Speciellt med tanke på att trenden av satirteckningar minskade för majoriteten av tidningarna år 1992.

Figur 7.1.9. Kausalmodell med sambandsmätt Cramer's V.

Figurkommentar: Tidningens politiska färg påverkar vart satiren riktas.

Resultatet är signifikant och sambandsmättet, eller Cramer's V, ligger på ,209. Ungefär 21 procent av vilket parti satiren riktas mot förklaras av tidningens politiska färg i relation till det specifika partiets politiska färg.

7.2 I vilken utsträckning riktas satir mot regeringspartierna?

Nedan presenteras resultatet för den andra frågeställningen. Inledningsvis följer en sammanfattning för respektive tidning och sedan en för respektive regering under perioden 1952-1992.

7.2.1 Aftonbladet

Tabell 7.2.1. Aftonbladets satir under regeringsinnehav (procent)

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	90	0	17
Socialdemokraterna	0	93	0
Liberal	10	0	67
Allmän satir	0	7	16
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 52. Satir i Aftonbladet beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktades 100 procent av satiren mot regeringen, alltså ingen *socialdemokratisk* eller *allmän satir*. Under de socialdemokratiska regeringarna riktades 93 procent av satiren mot regeringen och sju procent var *allmän satir*. Under den liberala regeringen riktades 84 procent av satiren mot regeringen och 16 procent var *allmän satir*. Hypotes 2, att mest satir riktades mot regeringspartierna oberoende av dess färg stämmer för Aftonbladet.

7.2.2 Arbetet

Tabell 7.2.2. Arbetets satir under regeringsinnehav (procent)

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	70	13	24
Socialdemokraterna	0	39	0
Liberal	17	32	53
Allmän satir	13	16	23
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 76. Satir i Arbetet beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktades 87 procent av satiren mot regeringen och 13 procent var *allmän satir*. I samtliga socialdemokratiska regeringar riktades i 39 procent av fallen satir mot regeringen, 45 procent mot de *borgerliga och liberala* och 16 procent var *allmän satir*. Under en liberal regering riktades 77 procent mot regeringen och 23 procent var *allmän satir*. Hypotes 2 stämmer för den borgerliga och liberala regeringen men inte för den socialdemokratiska regeringen. Arbetet, som var Socialdemokraternas egna tidning, riktar inte lika mycket satir mot det egna partiet när de sitter i regering.

7.2.3 Dagens Nyheter

Tabell 7.2.3. Dagens Nyheters satir under regeringsinnehav (procent).

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	8	0	8
Socialdemokraterna	19	77	29
Liberal	28	0	38
Allmän satir	44	23	25
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 74. Dagens Nyheters satir beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktades 36 procent av satiren mot regeringen, 19 procent mot *Socialdemokraterna* och 44 procent var *allmän satir*. Under de socialdemokratiska regeringarna riktades 77 procent av satiren mot regeringen och resterande 23 procent var *allmän satir*. Under den liberala regeringen 1982 riktades 46 procent av satiren mot regeringen, 29 procent mot *Socialdemokraterna* och 25 procent var *allmän satir*. Slutsatsen som kan dras är att Dagens Nyheter riktade majoriteten av satiren mot det parti som satt i regeringen, vilket är i linje med hypotes 2.

7.2.4 Expressen

Tabell 7.2.4. Expressens satir under regeringsinnehav (procent).

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	0	0	17
Socialdemokraterna	13	87	17
Liberal	13	0	33
Allmän satir	74	13	33
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 37. Expressens satir beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktades 13 procent mot regeringen, 13 procent mot *Socialdemokraterna* och 74 procent var *allmän satir*. Andelen riktad satir var lika mellan partierna, alltså stöds inte hypotes 2 för den borgerliga regeringen. Under den socialdemokratiska regeringen riktades 87 procent av satiren mot regeringen och resterande 13 procent som *allmän satir*. Under den liberala regeringen riktades 50 procent av satiren mot regeringen, 17 procent mot *Socialdemokraterna* och 33 procent var *allmän satir*. Sammanfattningsvis riktade Expressen, i två av tre fall, satir mot regeringspartierna.

7.2.5 Göteborgs-Posten

Tabell 7.2.5. Göteborgs-Postens satir under regeringsinnehav (procent).

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	21	0	0
Socialdemokraterna	50	100	0
Liberal	21	0	100
Allmän satir	8	0	0
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 25. Göteborgs-Postens satir beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktades 42 procent av satiren mot regeringen, 50 procent mot *Socialdemokraterna* och åtta procent *allmän satir*. Under den socialdemokratiska och liberala regeringen riktades 100 procent av satiren mot respektive regeringsparti. Under den borgerliga regeringen riktades inte majoriteten av satiren mot regeringen, utan mot *Socialdemokraterna*. Hypotes 2 stämmer i två av tre fall.

7.2.6 Svenska Dagbladet

Tabell 7.2.6. Svenska Dagbladets satir under regeringsinnehav (procent).

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	75	0	8
Socialdemokraterna	0	58	8
Liberal	0	3	46
Allmän satir	25	39	38
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 70. Svenska Dagbladets satir beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen riktade Svenska Dagbladet 75 procent satir mot regeringspartiet och 25 procent var *allmän satir*. Under de socialdemokratiska regeringarna riktades 58 procent satir mot regeringspartiet och 39 procent som *allmän satir*. Under den liberala regeringen riktades 54 procent av satiren mot *de borgerliga och liberala partierna*, respektive åtta procent för *Socialdemokraterna* och 38 procent *allmän satir*. Hypotes 2 stämmer överens med Svenska Dagbladets riktade satir.

7.2.7 Sydsvenska Dagbladet

Tabell 7.2.7. Sydsvenska Dagbladets satir under regeringsinnehav (procent).

Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	18	0	0
Socialdemokraterna	9	65	43
Liberal	23	4	43
Allmän satir	50	31	14
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 60. Sydsvenska Dagbladets satir beroende på regering.

Under den borgerliga regeringen 1992 riktades 41 procent av satiren mot regeringspartierna, nio procent för *Socialdemokraterna* och hälften *allmän satir*. Under de socialdemokratiska regeringarna 1952-1972 riktades 65 procent av satiren mot regeringspartiet, respektive 31 procent som var *allmän satir*. Under den liberala regeringen riktades 43 procent av satiren mot regeringspartiet, respektive 43 procent för *Socialdemokraterna* och 14 procent *allmän satir*. Hypotes 2 stämmer generellt, men när Sverige hade en liberal regering var satiren jämnt fördelad.

7.2.8 Socialdemokratisk regering 1952, 1962 och 1972

Tabell 7.2.8. Tidningarnas satir under en socialdemokratisk regering (procent).

Satir mot parti	AB	Arbetet	DN	Expressen	GP	SvD	SyD
Borgerliga	0	13	0	0	0	0	0
Socialdemokraterna	93	39	77	87	100	58	65
Liberal	0	32	0	0	0	3	4
Allmän satir	7	16	23	13	0	39	31
Total	100	100	100	100	100	100	100

Tabellkommentar: n= 394. Satir under socialdemokratisk regering åren 1952, 1962 och 1972.

Tabellen är en sammanslagen bild som visar hur respektive tidning riktat satir under åren med en socialdemokratisk regering (1952-1972). Som tabellen visar var det Arbetet, Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet vars andel satir mot Socialdemokraterna som var de lägsta. Gemensamt för Svenska Dagbladet och Sydsvenska Dagbladet var deras höga andel *allmän politisk satir* under denna period, till skillnad från Arbetet. Den politiska satiren, under åren med socialdemokratisk regering, riktades i största utsträckning mot regeringspartiet, vilket stämmer överens med hypotes 2.

7.2.9 Liberal regering 1982

Tabell 7.2.9. Tidningarnas satir under en liberal regering (procent).

Satir mot parti	AB	Arbetet	DN	Expressen	GP	SvD	SyD
Borgerliga	17	24	8	17	0	8	0
Socialdemokraterna	0	0	29	17	0	8	43
Liberal	67	53	38	33	100	46	43
Allmän satir	16	23	25	33	0	38	14
Total	100	100	100	100	100	100	100

Tabellkommentar: n= 394. Satir under liberal regering år 1982.

Tabellen är en sammanslagen bild som visar hur respektive tidning riktat satir under året med liberal regering (1952-1972). Som tabellen visar var det Dagens Nyheter, Expressen och Sydsvenska Dagbladet vars andel satir mot de *liberala och de borgerliga* som var lägst. Den politiska satiren under året med liberal regering riktades i största utsträckning mot regeringspartiet, vilket stämmer överens med hypotes 2.

7.2.10 Borgerlig regering 1992

Tabell 7.2.10. Tidningarnas satir under en borgerlig regering (procent)

Satir mot parti	AB	Arbetet	DN	Expressen	GP	SvD	SyD
Borgerliga	90	70	8	0	21	75	18
Socialdemokraterna	0	0	19	13	50	0	9
Liberal	10	17	28	13	21	0	23
Allmän satir	0	13	44	74	8	25	50
Total	100	100	100	100	100	100	100

Tabellkommentar: n= 394. Satir under en borgerlig regering år 1992.

Som tabellen visar var det tidningarna Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten och Sydsvenska Dagbladet som hade lägst andel riktad satir mot de *borgerliga och liberala partierna*. Resultatet för den riktade satiren mot den borgerliga regeringen skiljer sig från den socialdemokratiska och liberala regeringen. I de andra regeringarna riktades majoriteten av satiren mot regeringspartiet, och detta gällde för alla tidningar. När vi nu tittar på satiren under den borgerliga regeringen ser vi att Expressen riktade lika mycket satir mot Liberalerna som Socialdemokraterna under den borgerliga regeringen. En annan sak som skiljer sig är att Göteborgs-Posten riktade mer satir åt *Socialdemokraterna* än *de borgerliga och liberala partierna* under den borgerliga regeringen. Generellt sett kan man säga att hypotes 2 stämmer för även den borgerliga regeringen, men med ett undantag för Göteborgs-Posten och delvis Expressen.

7.2.11 Sammanfattning

Tabell 7.2.11. Satir mot parti beroende på regering.

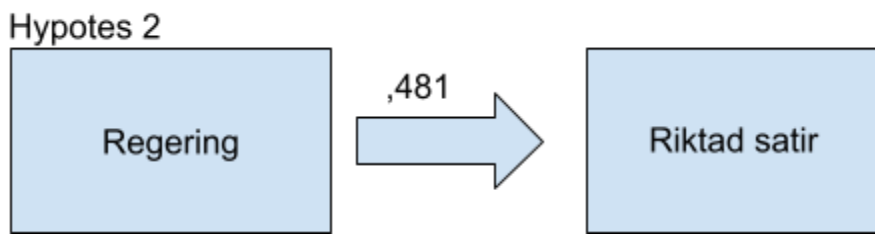
Satir mot parti	Borgerlig	Socialdemokratisk	Liberal
Borgerliga	33	3	10
Socialdemokraterna	14	67	14
Liberala	19	8	45
Allmän satir	32	21	23
Flera	1	1	7
Oppositionen	1	0	1
Total	100	100	100

Tabellkommentar: n= 394. Cramer's V = ,481 och p = <0,001.

Tabellen redogör en överskådlig bild av den riktade satiren under olika regeringsinnehav. Trots några få avvikande resultat under den borgerliga regeringen kan vi se en relativt tydlig satir-trend i den svenska dagspressen 1952-1992. Över tid och i genomsnitt riktades 53 procent av satiren mot regeringen under den borgerliga regeringen år 1992. Under de socialdemokratiska regeringarna åren 1952, 1962 och 1972 riktades det genomsnittligen 68 procent satir mot regeringspartiet. När Sverige styrdes av en liberal regering år 1982 riktades 55 procent av satiren mot regeringen. Sammanfattningsvis visar tabellen att det finns ett samband mellan det parti som sitter i regeringen och det parti satiren riktas mot.

Sambandet, eller Cramer's V är ,481 och resultatet är signifikant. Perioden som undersöktes var som tidigare nämnt 1952-1992 och bestod av tre socialdemokratiska regeringar, en liberal och en moderat. Andelen satir mot Socialdemokraterna skulle kunna argumenteras vara mer generaliserbar än de andra eftersom 68 procent står för snittet av tre regeringar i jämförelse med endast en liberal och en moderat regering. Hursomhelst fanns det ett tydligt samband mellan vilket parti tidningarna gjorde satir av och vilka som satt i regeringen, cirka 48 procent av den riktade satiren kunde förklaras av vilka som satt i regering. Resultatet är generaliserbart över perioden 1952-1992 eftersom det gjordes ett totalurval vart tionde år. Resultatet visar den genomsnittliga riktade satiren under en 40-årig period när satirteckningarna var som mest populära i samtliga tidningar och skulle därför kunna generaliseras för både tiden innan (1892-1952) och efter (1992-2017) den undersökta perioden. Vi har som sagt fått en relativt tydlig bild över satiren mot Socialdemokraterna, och bör därför kunna generalisera för samtliga regeringar före och efter perioden 1952-1992, eftersom majoriteten av regeringarna har varit socialdemokratiska.

Figur 7.2.12. Kausalmodell med sambandsmått Cramer's V.

Tabellkommentar: Majoriteten av satiren riktas mot regeringen oberoende av dess färg.

Resultatet är signifikant och sambandsmättet, Cramer's V, ligger på ,481. Ungefär 48 procent av vilket parti satiren riktas mot förklaras av vilka som satt i regeringen, oberoende av dess färg.

8. Diskussion och slutsats

Vad har vi egentligen fått reda på i den här kvantitativa undersökningen? Till att börja med kan vi diskutera resultaten och reda ut vad dessa eventuellt kan säga om den svenska dagspressen och det samhälle vi lever i. En av frågeställningarna denna studie undersökte var huruvida tidningarna riktade satir mot tidningens politiska motståndare. Hypotesen löd att tidningarna i största utsträckning riktade satir mot tidningens politiska motståndare, vilket stämmer väl överens med resultaten som visade att tidningarna i 5 av 7 fall riktade satir mot tidningens politiska motståndare. Detta visar alltså att svenska tidningar 1952-1992 generellt sett var partiska till det egna partiet och riktade satiren mot andra partier. Satiren är i sin rena form alltid partisk, men man skulle kunna argumentera att, om andelen satir mot olika partier låg jämnt fördelade, att tidningen i det läget inte tog en partisk ställning. Men som resultatet visar var inte så fallet och satiren riktades främst mot tidningens politiska motståndare och fördelningen var inte jämn. Trots att satiren främst riktats mot tidningens politiska motståndare upptäcker vi också att en stor andel av satiren var just allmän satir. I många tidningar var andelen allmän satir betydlig och kunde ligga på runt 25 procent av den totala andelen riktad satir. Vad säger det om den svenska satiren? Jo, resultatet visar att den svenska satiren har varit mindre kritisk mot politiska partier och riktat mycket av sin satir mot politiken som fenomen, på en allmän nivå.

Den andra frågeställningen som studien undersökte var i vilken utsträckning satiren riktades mot de som satt i regeringen. Resultatet visar att samtliga tidningar, i nästan alla fall, riktade majoriteten av sin satir mot de partier som satt i regeringen. Resultaten i den första frågeställningen varierade mer än vad de gjorde i den andra frågeställningen, vilket ger oss en mer enhetlig och tydligt bild över satiren mot regeringen än satiren mot tidningens politiska motståndare. Detta kan vi även se indikationer på genom att titta på skillnaden på Cramer's V-värdena för respektive del, då värdet för frågeställning 2 var högre än värdet för frågeställning 1. Resultatet visar också att det inte verkar spela någon roll om det är de borgerliga, de socialdemokratiska eller de liberala som sitter i regeringen, majoriteten av satiren riktas alltid mot regeringspartierna. Att mer uppmärksamhet riktas mot regeringen stämmer överens med det Asp skriver om att partierna får ökad medieexponering när de sitter i regeringen. Hursomhelst verkar det rimligt att dra slutsatsen att satirteckningens riktning inte är ideologiskt driven, utan pragmatisk driven. Kanske tyder detta på att tidningarna ser det som deras uppdrag att kritisera regeringen? Det journalistiska värdet väger tyngre än tidningens politiska position, vilket kan upplevas förvånande när det gäller satirteckningar som alltid är partiska. Att kritisera regeringen är samma sak som att kritisera makten, vilket också är en mycket viktig del inom journalistiken och ses som en av de grundläggande principerna i deras arbete.

Något som skulle vara intressant att undersöka vidare är att se huruvida kontexten förändras i samband med val. Man skulle till exempel kunna undersöka satirteckningar samtliga valår under en viss tidsperiod och jämföra dessa med satirteckningar när det inte är val. Det kan väcka funderingar om antalet teckningar ökar eller om det sker något radikalt i samband med val. Man kan ställa sig frågan om den riktade satiren mot tidningens politiska motståndare blir mer polariserad i samband med val eller om den ligger på den genomsnittliga nivån denna undersökning visat på. Samtidigt bör man vara medveten om faktorer som kan påverka

partiskheten i samband med val, bland annat satirteckningens utveckling som visar att det största antal teckningar publicerades runt 70- och 80-talet. Det verkar rimligt att inkludera orsaker och konsekvenser till utvecklingen av satirteckningens ökade popularitet, för att få en fullare och klarare bild av partiskheten under valår.

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen att båda hypoteserna stämmer överens med resultaten. Det stämmer alltså att tidningar riktar mer satir mot tidningens politiska motståndare och även mot regeringspartierna oberoende av dess politiska färg. Studien visar att tidningarna generellt har varit partiska till det egna partiet, men de har också styrts av journalistiska värderingar och riktat majoriteten av satiren mot regeringspartierna.

9. Slutdiskussion

Den inomvetenskapliga relevansen, och forskningsluckan, för denna studie var att avslöja underliggande mönster och eventuell partiskhet i svenska tidningar under 1900-talet. Genom att tillämpa Asps teori om mediernas partiskhet på satir har denna uppsats genererat ny kunskap om de svenska dagstidningarnas partipolitiska lojalitet under 1900-talet. I kontrast till Asps resultat att tidningarna var neutrala i sin nyhetsrapportering (1988) visar denna studie på relativt hög partipolitisk lojalitet, i den aspekten att deras egna parti besparas kritik. Troligtvis beror detta på att tecknarna ofta hade samma politiska lojalitet som tidningen de arbetade på och att deras teckningar placerades på ledarsidor, vilket avgjorde vilken politisk klang den i slutändan fick. Trots att villkoren för tecknarna ändrades på 70-talet, i den mening att tecknarna (med annan politisk färg) hade möjlighet att publicera sina teckningar i den oppositionella delen av tidningen, gav det troligtvis inte den tyngd som om deras teckning hade placerats på ledarsidor. (Vigsö, u.u.) Slutsatsen vi kan dra utifrån det är att svenska tidningar med största sannolikhet har varit partiska i samband med anställning av tecknare, i hur de porträtterar och styr teckningens syfte och valet av placering av teckningar på ledarsidor.

Resultaten visar alltså att majoriteten av satiren riktades mot de aktuella regeringspartierna och stor del av den resterande satiren var allmän satir. Förklaringen till det skulle kunna vara att samtliga partipolitiska tidningar rörde sig mot liberala åsikter och att de under 50- och 60-talet förlorade sin centrala roll i samhället (Weibull m.fl., 2013:42). Weibull m.fl. skriver att en närliggande förklaring till partipressens svagare samhällsposition berodde på vilket parti som satt i regeringen. Man kunde tydligt se att de partianknutna tidningarna förlorade sin makt i samband med att deras parti satt i regering (2013:42). Vi vet sedan tidigare att Socialdemokraterna satt i regering majoriteten av tiden och att deras partipolitiska tidning *Arbetet* då med stor sannolikhet förlorat mycket av sitt inflytande i samhället under den perioden. I samband med att de partianknutna tidningarna förlorade sin makt kom bland annat televisionen till Sverige, vilket genererade nya möjligheter att nå ut till en bredare publik. Peifer och Lee skriver till exempel att den politiska satir som sker på tv är den som i störst utsträckning engagerar journalistiken (Gray, Jones & Thompson, 2009B refererad i Peifer & Lee, 2013:5). Det politiska engagemanget och värdet verkar ha flyttats från de partianknutna tidningarna till televisionen, där den aktuella politiska debatten tar plats idag. De studier som görs idag av politisk satir utgår från just televisionen, vilket kan tyda på en relevansbedömning från dagens forskare.

Vårt att notera i det här sammanhanget är att den politiska satiren byter form, från en ursprungligen ritad teckning till tv-program som *Saturday Night Live*. I och med framväxten av internet och sociala medier har den politiska satiren som teckning också tagit tillbaka sin plats i mediasamhället. Man skulle kunna hävda att den nya politiska satiren idag är memes, då dess karaktärsdrag är väldigt lika och dess funktion är densamma; att kritisera och underhålla. En stor skillnad från satirteckningar då och nu är att idag kan vem som helst skapa en meme, det är alltså inte bara satirtecknarna som har den möjligheten. Memes har tagit över de sociala medierna och är en del av vår digitala vardag. En stor del av alla memes som sprids på nätet är politiska memes med kopplingar till olika politiska ledare såsom Trump, Kim Jong-un eller

svenska politiker som är i blåsväder. Satirteckningens (memes) funktion idag är att låta den enskilda individen öppet kritisera och förlöjliga politiken, utan eventuella redaktionella begränsningar. De sociala medierna har också öppnat upp för möjligheten att generera stor spridning för små kreatörer.

10. Referenser

- Aftonbladet. (u.d.). *Om Aftonbladet- Kontakt och redaktionell policy*. [Om Aftonbladet – Kontakt och redaktionell policy](#)
- Arbetet. (u.d.). *Om Arbetet*. [Om Arbetet – Arbetet](#)
- Asp, Kent. 1988. Politisk journalistik. I Carlsson, Ulla (red.). *Forskning om journalistik*. (s. 7-51). Nordicom.
- Centerpartiet. (u.d.). *Politik- politiska frågor från A-Ö*. [Politik - politiska frågor från A-Ö - Centerpartiet - Centerpartiet](#)
- Condren, Conal. (2012). Satire and definition. *Humor (Berlin, Germany)*, 25(4), 375-399. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1515/humor-2012-0019>
- Dagens Nyheter. (2008, 28 februari). *Om Dagens Nyheter*. [Om Dagens Nyheter - DN.se](#)
- Declercq, Dieter. (2018). A Definition of Satire (And Why a Definition Matters). *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 76(3), 319-330. <https://doi.org/10.1111/jaac.12563>
- Encyclopedia Britannica (u.d.). Caricature and cartoon. I *Britannica Academic*. Hämtad 2023, 13 december från <https://academic-eb-com.ezproxy.ub.gu.se/levels/collegiate/article/caricature-and-cartoon/106122>
- Esaiasson, Peter., Gilljam, Mikael., Oscarsson, Henrik., Towns, Anne E., & Wängnerud, Lena. (2017). *Metodpraktikan : Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- Expressen. (u.d.). *Det här är Expressen*. [Det här är Expressen - frågor och svar](#)
- Göteborgs-Posten. (u.d.). *Om Göteborgs-Posten*. [Om Göteborgs-Posten - Göteborgs-Posten \(gp.se\)](#)
- Hill, Megan. (2013). Developing a normative approach to political satire: A critical perspective. *International Journal of Communication* 7(1), 324-337. [Developing a Normative Approach to Political Satire: A Critical Perspective \(researchgate.net\)](#)
- Peifer, Jason & Lee, Taeyoung (2019). Satire and Journalism. I *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press. Hämtad 2023, 28 november från [\(PDF\) Satire and Journalism \(researchgate.net\)](#)

Riksdagen. (u.d.). *Tidigare regeringsbildningar och statsministrar*. [Tidigare regeringsbildningar och statsministrar | Sveriges riksdag \(riksdagen.se\)](#)

Simpson, Paul. (2003). *On the discourse of satire towards a stylistic model of satirical humor*. ProQuest Ebook Central. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/GU/detail.action?docID=622932>.

Strömbäck, Jesper (2013). Den medialiserade valrörelsejournalistiken. I Strömbäck, Jesper & Nord, Lars (red.). *Kampen om opinionen. Politisk kommunikation under svenska valrörelser* (s. 119-149). SNS Förlag.

Svenska Dagbladet. (u.d.). *Om SvD*. [Om SvD - SvD Kundservice](#)

Sydsvenskan. (u.d.) *Sydsvenskan*. [Sydsvenskan – Nyheter Dygnet Runt](#)

Vigsø, Orla. (2016). Politiska satirteckningar från papper till den digitala världen. *NORDICOM-information*, 38(2), 49-53. [Nordicom Information | Nordicom \(gu.se\)](#)

Vigsø, Orla. (2021). Satire/karikatur. I *Medie- Og Kommunikationsleksikon*. Hämtad 2023, 13 november från [Satir/karikatur - Medie- och kommunikationsencyklopedi \(gu.se\)](#)

Vigsø, Orla. (u.u) *Roliga gubbar, veckoparader och kritik. Satirteckningen i svensk dagspress 1890-2017*. Bonnier.

Vigsø, Orla. (2019). *Satirteckningar I Svensk Dagspress 1890-2017*, 2019. [Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017 - Göteborgs universitets publikationer \(gu.se\)](#)

Weibull, Lennart. (2013). Är partipressen död eller levande? *NORDICOM-information*, 2013(1-2), 37-48. [Nordicom Information 2013\(1-2\) \(diva-portal.org\)](#)

Young, Daanagal. (2015). Humor and Satire, Political. I *International Encyclopedia of Political Communication*. Hämtad 2023, 29 november från [Humor and Satire, Political - Young - Major Reference Works - Wiley Online Library \(gu.se\)](#)

11. Bilagor

Bilaga 1 Kodbok

Hur vet jag om det är politisk satir?

Bild+text som en samlad text.

Kritiseras partier eller politiker i texten medan bilden är mer allmän eller symbolisk, så räknas det som politisk satir.

V1. Politisk färg

1. Socialdemokratisk
2. Obunden/oberoende liberal
3. Obunden moderat

Tidningens politiska beteckning

1. Aftonbladet- socialdemokratisk
2. Arbetet- socialdemokratisk
3. Dagens nyheter- oberoende liberal
4. Expressen- obunden liberal
5. Göteborgs-Posten- oberoende liberal
9. Svenska dagbladet- obunden moderat
10. Sydsvenska dagbladet- oberoende liberal

V2. Satir mot parti

1. Borgerliga (M, KD)
2. Socialdemokratiska (S, VpK)
3. Liberala (L,C)
4. Allmän satir
5. Flera
6. Opposition

Borgerliga stickord

- Moderaterna
- Kristdemokraterna
- Bildt
- Adelsohn
- Bohnman

Socialdemokratiska stickord

- Socialdemokraterna
- Vänsterpartiet/Kommunisterna
- Erlander
- Palme
- Carlsson
- Sträng
- Andersson
- Wickman
- Sossar

Liberala stickord

- Liberalerna/Folkpartiet
- Centerpartiet/Bondeförbundet
- Wibble
- Fälldin
- Wirten
- Ullsten
- Westerberg
- Romanus

4. Allmän kritik

Analysenheten kodas som *allmän satir* om den behandlar ämnena: riksdag, politiker som grupp, politiska sakfrågor utan tydlig koppling till parti, staten och myndigheter och organisationer. I de få fall där man både skulle kunna koda teckningen som *allmän satir* och *satir av ett parti*, har det kodats som *allmän satir*.

- Riksdag
  - a. Remissdebatt

- Politiker som grupp
  - a. Regering och opposition

- Politiska sakfrågor
  - a. Skatt
  - b. Arbetslöshet
  - c. Matpriser
  - d. Fonder

- Staten
  - a. Sverige

- Myndigheter/organisationer

- a. UD (Utrikesdepartementet)
- b. LO (Landsorganisationen i Sverige)
- c. SAF (Svenska arbetsgivarförbundet)
- d. EG (europeiska gemenskapen)

5. Flera

- Fler än ett parti som får kritik
  - a. De sitter inte tillsammans i regeringen
  - b. Partierna representerar tillsammans inte oppositionen (tex året är 1992 och Moderaterna och Socialdemokraterna får kritik-> Moderaterna är inte i regering med Socialdemokraterna och tillsammans utgör de inte opposition)

6. Opposition

- De partier som inte tillhör regeringen (eller är stödparti till regering)

V3. Regering

1. Ja
2. Nej

Bra att veta

1. Stickord kopplad till regeringen

Nedanstående ord har direkt kodats som 1, 2 eller 3 utefter vilka som sitter i regering. Om Moderaterna exempelvis sitter i regering år 1992 och Vigsö har skrivit stickordet *Budget*, kodas det som 1 (borgerliga). Samma gäller för respektive aktuell grupp:

- Budget
- Regering
- Statsminister
- Ministrar

2. Åren med stödpartier i regeringen (52, 82, 92)

- Om satirteckningen eller texten fokuserar på både regeringspartiet och stödpartiet har teckningen kodats som *regering* (1,2 eller 3).

3. De satirteckningar som skulle kunna kodas som 0 eller allmän satir blir kodade som 0 (icke), till exempel köttexport, alkoholpolitik utan koppling till parti.